

Hallituksen esitys Eduskunnalle laiksi julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ

Esityksessä ehdotetaan muutettavaksi julkisista hankinnoista annettua lakia. Esityksen keskeisenä tarkoituksena on lisätä kilpailutamista niissä hankinnoissa, joita hankintayksiköt, erityisesti kunnat, voivat tehdä voimassa olevan lain nojalla omana työnään tarjouskilpailua järjestämättä. Ehdotettu muutos velvoittaisi hankintayksiköt kilpailutamaan sellaisiin rakentamishankkeisiin sisältyvät rakennustyöt, joiden perustamiskustannuksiin myönnetään hankekohtaista valtionapua. Valtionavulla ei tarkoiteta tässä yleiseen valtionosuusjärjestelmään kuuluvaa valtionosuutta. Kilpailuttamisvelvollisuus koskisi ainoastaan sellaisia rakentamishankkeita, joiden ennakoitu kokonaisarvo arvonlisäveroineen on vähintään 5 000 000 markkaa. Ehdotus muuttaisi tältä osin nykyistä omana työnä tekemisen sääntöä, jonka mukaan hankintayksikön ei tarvitse kilpailuttaa rakennustyötä tai -urakkaa tai palvelua, jos se tekee työn itse.

Esityksen toisena keskeisenä tavoitteena on tehostaa julkisissa hankinnoissa sovellettavia oikeusturvakeinoja. Euroopan yhteisön julkisten hankintojen valvontadirektiivien vähimmäisvaatimuksia vastaavan oikeusturvakeinojen järjestelmän keskeiseksi ongelmaksi on osoittautunut kilpailuneuvoston toimivallan rajallisuus ja mahdollisuus lainsäädännön soveltamisen kiertämiseen käytännössä. Kilpailuneuvosto voi käsitellä ainoastaan vähintään kynnysarvon suuruisia hankintoja koskevat hakemukset. Lisäksi hakemus kilpailuneuvostolle on tehtävä ennen hankintasopimuksen tekemistä.

Esityksessä kilpailuneuvoston toimivaltaa ehdotetaan laajennettavaksi siten, että kilpailuneuvosto voisi käsitellä myös arvoltaan kynnysarvoa alempia hankintoja koskevat

hakemukset. Hankintasopimuksen tekeminen ei olisi enää esteenä hakemuksen vireillepanolle, mikäli hakemus on tehty 14 päivän kuluessa siitä, kun tarjoajat ovat saaneet tiedon tarjouskilpailun ratkaisusta. Tapauksissa, joissa hankintasopimus on tehty ennen asian vireille tuloa kilpailuneuvostossa, kilpailuneuvosto voisi määrätä hankintayksikön maksamaan hakijalle kohtuullisen hyvitysmaksun. Muutoksella turvattaisiin mahdollisuus saattaa virheellisenä pidetty hankintamenettely kilpailuneuvostoon tutkittavaksi hankintasopimuksesta huolimatta. Sopimusten sitovuuteen ei kuitenkaan puututtaisi. Hakemuksen vireillepano-oikeutta ehdotetaan lisäksi laajennettavaksi siten, että kauppa- ja teollisuusministeriön ja urakalla teettämistä koskevissa asioissa valtiovarainministeriön ohella vireillepano-oikeus olisi määrätyissä tapauksissa muulla viranomaisella, joka on myöntänyt hankekohtaista valtionapua hankkeen toteuttamiseen. Oikeusturvakeinoja koskevat ehdotukset eivät edellyttäisi kilpailuneuvostosta annetun lain muuttamista.

Lakiehdotuksen tavoitteena on lisäksi lain selkeyttäminen teknisten tarkennusten ja lisäysten avulla. Lakiehdotuksessa otetaan lisäksi huomioon Euroopan yhteisöjen komission huomautukset, jotka se on tehnyt tutkiessaan Suomen hankintalainsäädännön vastaavuutta Euroopan yhteisön julkisia hankintoja koskevien direktiivien kanssa. Komission huomautukset liittyvät lähinnä lainsäädännökseen, jossa rajataan tietyt hankinnat hankintalainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle.

Ehdotetut lainmuutokset ovat tarkoitettut tulemaan voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

SISÄLLYSLUETTELO

ESITYKSEN PÄÄASIALLINEN SISÄLTÖ	1
YLEISPERUSTELUT	3
1. Nykytila	3
1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö	3
1.2 Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö	3
1.3 Nykytilan arviointi	4
1.3.1 Valtionavulla toteutettavien rakennustöiden kilpailuttaminen	4
Valtion tukien ehdoissa käytetyt kilpailuttamisvelvoitteet	4
Kunnallisten hankkeiden tukeminen	5
1.3.2 Oikeusturvakeinot	7
1.3.3 Lain selkeyttämistarve	10
2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset	10
2.1 Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi	10
2.2 Keskeiset ehdotukset	10
2.2.1 Kilpailuttamisvelvollisuuden laajentaminen	10
2.2.2 Oikeusturvakeinojen tehostaminen	11
2.2.3 Muut ehdotukset	11
3. Esityksen vaikutukset	12
3.1 Taloudelliset vaikutukset	12
3.2 Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset	13
4. Asian valmistelu	14
YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT	15
1. Lakiehdotuksen perustelut	15
2. Voimaantulo	24
LAKIEHDOTUS	25
LIITE	28

YLEISPERUSTELUT

1. Nykytila

1.1 Lainsäädäntö ja käytäntö

Julkisista hankinnoista annettu laki (1505/1992) tuli voimaan 1 päivänä tammikuuta 1994 osana Euroopan talousalueesta tehtyä sopimusta (ETA-sopimus). Lain pää tarkoitus oli täyttää ETA-sopimuksesta aiheutuvat velvollisuudet ja lisätä kilpailua julkisen hallinnon hankinnoissa. Lakiin on sittemmin tehty eräitä teknisiä muutoksia Suomen liittyttyä Euroopan unioniin.

Julkisista hankinnoista annettu laki on luonteeltaan puitelaki, joka koskee laissa määriteltyjen hankintayksiköiden hankintamenettelyjä hankinnan arvosta riippumatta. Poikkeuksen muodostaa peruspalvelusektori (vesi- ja energiahuolto, liikenne ja teletointa), jolla toimivien muiden kuin julkishallintoon kuuluvien yksiköiden hankintoihin lain säännöksiä sovelletaan vain siltä osin, kun kysymys on niin sanotun kynnysarvon ylittävistä hankinnoista. Lailla säädetään hankinnoissa noudatettavista yleisistä, tarjouskilpailun järjestämisestä, tarjoajien ja tarjousten valintaa ja tasapuolista kohtelua koskevista periaatteista sekä oikeusturvakeinoista. Asetuksilla on erikseen säädetty kynnysarvoa suuremmista hankinnoista, joissa noudatetaan Euroopan yhteisön julkisia hankintoja koskevien direktiivien yksityiskohtaisia menettelymääräyksiä (567/1994 ja 243/1995).

Lain mukaan hankinta voidaan tehdä ilman tarjouskilpailua vain erityisistä syistä. Hankintayksikkö voi kuitenkin valita, tekeekö se työn itse vai ostaako se sen ulkopuoliselta tarjoajalta, jolloin hankinnasta on järjestettävä tarjouskilpailu. Suomessa erityisesti kunnat ovat perinteisesti tuottaneet itse valtaosan tarvitsemistaan palveluista. Kynnysarvoja pienemmät uudisrakentamishankkeet yleensä kilpailutetaan, mutta peruskorjausrakentamisessa rakennustekniset työt tehdään uudisrakentamista useammin kuntien omana työnä. LVI- ja sähkötyöt sekä suuremmat rakennusurakat kilpailutetaan pääsääntöisesti.

Lakiin sisältyvät säännökset julkisten hankintojen oikeusturvakeinoista perustuvat Euroopan yhteisön asiaa koskeviin neuvoston direktiiveihin 89/665/ETY julkisia tavaranhankintoja ja rakennusurakoita koskeviin

sopimuksiin liittyvien muutoksenhakumenettelyjen soveltamista koskevien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 21.12.1989 (ensimmäinen valvontadirektiivi) ja 92/13/ETY vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja teletoinnin alalla toimivien yksiköiden hankintamenettelyjä koskevien yhteisön sääntöjen soveltamiseen liittyvien lakien, asetusten ja hallinnollisten määräysten yhteensovittamisesta 25.2.1992 (toinen valvontadirektiivi). Nämä valvontadirektiivit sisältävät määräyksiä tietyistä vähimmäisvaatimuksista, jotka kansallisten menettelyjen tulee täyttää. Toisaalta direktiivit lähtökohtaisesti velvoittavat jäsenmaat huolehtimaan siitä, että julkisia hankintasopimuksia tavoittelevat ehdokkaat ja tarjoajat voivat turvautua nopeisiin ja tehokkaisiin oikeusturvakeinoihin. Direktiiveissä määrätään lisäksi valtuuksista, joita julkisten hankintojen oikeusturvakeinojen käyttämisessä toimivaltaisella viranomaisella tulee olla. Tällaisia valtuuksia ovat muun muassa ryhtyminen väliaikaisiin toimenpiteisiin, mukaan lukien toimenpiteet hankintamenettelyn tai hankintayksikön tekemän päätöksen täytäntöönpanon keskeyttämiseksi, lainvastaisesti tehtyjen päätösten kumoaminen sekä vahingonkorvausten määrääminen virheellisestä menettelystä kärsineille. Suomessa toimivalta julkisten hankintojen oikeusturvakeinojen käyttämisessä on keskitetty kilpailuneuvostolle. Vahingonkorvauskanteet käsitellään kuitenkin yleisissä alioikeuksissa.

1.2 Kansainvälinen kehitys ja ulkomaiden lainsäädäntö

Euroopan yhteisön julkisia hankintoja koskeva lainsäädäntö on saatettu Suomessa voimaan kokonaisuudessaan. Euroopan unionin neuvosto valmistelee parhaillaan muutoksia nyt voimassa oleviin julkisten hankintojen direktiiveihin. Direktiivimuutoksilla pyritään soveltamaan direktiivien määräykset yhteen 1 päivänä tammikuuta 1996 voimaan tulleen maailman kauppajärjestön (WTO) julkisten hankintojen sopimuksen kanssa. Euroopan unionin neuvoston ja Euroopan parlamentin hyväksyttyä direktiivimuutokset kyseiset määräykset saatetaan Suomessa voimaan lähinnä muuttamalla hankinta-asetuksia. Lakiin ehdotetut sisällölliset muutokset eivät 8

ja 9 §:n oikeusturvakeinoja koskevia muutosehtoksia lukuunottamatta liity maailman kauppajärjestön sopimukseen tai Euroopan yhteisön direktiivimuutoksiin, vaan perustuvat ensisijaisesti Suomen sisäisiin tarpeisiin ja oikeuskäytännössä esiin tulleisiin lainsäädännön puutteisiin.

Julkisten hankintojen oikeusturvakeinoja koskevat direktiivit sallivat jäsenmaille melko paljon harkintavalttaa kansallisen järjestelmän toteuttamisessa. Euroopan unionin jäsenmaat ovatkin omaksuneet erilaisia käytäntöjä esimerkiksi sen suhteen, annetaanko oikeusturvakeinojen käyttäminen itsenäisen lainkäyttöviranomaisen vai muun toimielimen tehtäväksi, ja rajataanko oikeusturvakeinot koskemaan ainoastaan kynnysarvoa suurempia hankintoja. Komissio on selvittänyt eri jäsenmaiden valvontamenettelyjä, ja se on kehottanut muiden muassa Suomea tehostamaan oikeusturvajärjestelmäänsä.

Kauppa- ja teollisuusministeriö on selvittänyt eri maissa vallitsevaa omana työnä teettämisen käytäntöä tiedustelulla, joka lähetettiin Ruotsin, Norjan, Tanskan, Ison-Britannian ja Alankomaiden kuntien keskusjärjestöille. Saaduista vastauksista on ilmennyt, että Isossa-Britanniassa omana työnä teettämisestä on säädetty erikseen (Compulsory Competitive Tendering) ja muun muassa kunnallisten viranomaisten on kilpailutettava kaikki määrätty edellytykset täyttävät urakat. Norjassa puolestaan edellytetään hankinnan kilpailuttamista, kun kysymyksessä on valtion tuella toteutettu kunnallinen rakennusurakka ja tuen osuus ylittää 50 % urakan arvosta. Ruotsissa käytäntönä on, että kunnan omistamien yhtiöiden tarjoamat suoritteet on kilpailutettava muiden markkinoilla toimivien yritysten tarjoamien suoritteiden kanssa.

Kauppa- ja teollisuusministeriö on tilannut lisäksi Suomen Akatemian tutkijalta, valtiotieteen tohtori Pekka Kettuselta selvityksen kunnallisen palvelutuotannon kilpailuttamista koskevista, eri Euroopan unionin jäsenmaissa sovellettavista säännöistä ja menettelyistä sekä kilpailuttamisesta saaduista kokemuksista. Selvityksessä vertaillaan kunnallishallinnon niin sanotun oman työn kilpailuttamista seitsemässä eurooppalaisessa valtiossa: Ruotsissa, Norjassa, Tanskassa, Saksan liitotasavallassa, Alankomaissa, Ranskassa ja Isossa-Britanniassa. Selvityksen tulokset ovat saman suuntaisia kuin edellä kuvatussa tiedustelussa. Paikallisten hankintojen ja pal-

velujen kilpailutus on laajassa käytössä ja selvästi lisääntymässä. Kilpailutukseen suhtaudutaan yleensä myönteisesti, joskin yksittäisiä kriittisiäkin puheenvuoroja esitetään. Valtion keskushallinnolla ei vertailumaissa Isoa-Britanniaa lukuunottamatta ole pyrkimyksiä velvoittaa kuntia käyttämään yksityisiä palvelutuottajia, vaan yleinen kanta on pikemminkin kilpailuttamiseen kannustava ja vapaaehtoisuuteen pohjautuva. Tanskassa kuitenkin rakennus- ja asuntohallitus on edellyttänyt, että valtiollisissa ja valtion tukemissa rakennushankkeissa järjestetään tarjouskilpailu.

1.3 Nykytilan arviointi

1.3.1 Valtionavulla toteutettavien rakennustöiden kilpailuttaminen

Valtion tukien ehdoissa käytetyt kilpailuttamisvelvoitteet

Kilpailuttamisen lisääminen tehostaa julkisten varojen käyttöä. Valtion taholta on kiinnitetty huomiota kilpailuttamiseen muun muassa julkisten rakennusten peruskorjausohjelmassa. Ohjelmaan sisältyy kilpailuttamisvelvoite, jota on pidetty tehokkaan tuotannon edellytyksenä. Vastaavasti valtioneuvoston raha-asiaivaliokunta päätti toukuussa 1994 (Valtioneuvoston päätös kunnallisista infrastruktuurihankkeista) asettaa vuoden 1994 kunnallisten infrastruktuuriavustusten myöntämisen ehdoksi, että hankkeet tulee toteuttaa urakkakilpailulla avointa tarjousten avausmenettelyä noudattaen. Kilpailuttamisesta voitiin poiketa ainoastaan, jos urakkamenettely ei ollut teknisesti mahdollinen hankkeen luonteen takia. Kyseinen muutos vastasi myös hallituksen huhtikuussa 1994 hyväksymää valtiosihtööri Relanderin johdolla laadittua ehdotusta hallituksen toimenpiteiksi rakennusalan toimintolosuhteiden edistämiseksi. Myös valtioneuvoston hyväksymässä periaatepäätöksessä pk-poliittiseksi ohjelmaksi ja kauppa- ja teollisuusministeriön teollisuuspoliittisessa virossa (2/1996) on esitetty samansuuntaisia ajatuksia.

Opetusministeriön rahoittamiin, oppilaitosten rakentamishankkeita koskeviin päätöksiin, joissa valtionosuusperuste on vähintään 15 miljoonaa markkaa, on vuodesta 1994 lähtien liitetty ehto, jonka mukaan hanke on toteutettava urakkakilpailulla. Vähintään 15

miljoonan markan suuriset hankkeet on hyväksytettävä valtioneuvoston raha-asiainvalidiokunnassa ja raha-asiainvalidiokunta on asettanut kyseisen kilpailuttamisvaatimuksen oman puoltavan lausuntonsa ehdoksi. Työministeriö on toistaiseksi sisällyttänyt eräisiin yksittäisiin työllisyysperusteisen investointiavustuksen myöntämispäätöksiin kilpailuttamiseksi. Edellä mainitut, hankekohdaisiin valtionosuuksiin liitetyt kilpailuttamiseksi ehdot perustuvat hallinnollisiin päätöksiin. Esimerkiksi kuntien valtionosuuslaki (688/1992) tai tukiviranomaisten toimintaa sääntelevät erityislait eivät sisällä määräyksissä kilpailuttamisesta.

Viime vuosien heikko taloudellinen tilanne on heijastunut erityisen voimakkaasti rakennuslalle, jossa lukuisia yrityksiä on ajautunut konkurssiin töiden vähentymisen seurauksena. Kuntien suhteellista osuutta rakennustoiminnasta on vastaavasti tilapäisesti kasvattanut valtion varojen ohjaaminen kuntien rakennustoimintaan muun muassa tukityöllistämisen muodossa. Kunnissa on ollut rakennustöissä arviolta 5 000—10 000 tukityöllistettyä vuoden 1995 aikana. Rakennuslalla arvioidaan, että vastaava määrä työpaikkoja on jäänyt syntymättä yrityksissä. Valtaosa uudisrakentamisesta toteutuu tänä päivänä julkisin varoin. Lisäksi valtio antaa kunnille mittavaa tukea erilaisiin peruskorjaushankkeisiin. Paitsi rakennusalan edustajat myös eräät viranomaiset ovat kiinnittäneet huomiota epäkohtaan, joka aiheutuu julkisten varojen ohjauksesta hankkeisiin, erityisesti rakennustöihin, jotka teetetään julkisten organisaatioiden omana työnä tarjouskilpailua järjestämättä.

Nykyinen julkisia hankintoja koskeva lainsäädäntö antaa hankintayksikölle mahdollisuuden hankkeen arvosta riippumatta valita, tekeekö se rakentamistyön tai palvelusuorituksen omana työnä vai ostaako se kyseisen työn tai palvelusuorituksen ulkopuolelta. Vaikka suurimmat urakat tai ainakin suurin osa niistä käytännössä kilpailutetaan, on yksityisille yrityksille jäänyt kutistuneilla markkinoilla yhä vähemmän työtä julkisen sektorin pyrkiessä työllistämään ensisijaisesti oman henkilöstönsä. Eräiden selvitysten mukaan kunnan omana työnä tekeminen ei takaisi julkisten varojen mahdollisimman tehokasta käyttöä.

Tarkasti rajattu kilpailuttamisvaatimus ei estäisi tuen saajan omaa organisaatiota osallistumasta tarjouskilpailuun, mutta osallistu-

misen olisi tapahduttava samoilla ehdoilla ulkopuolisten tarjoajien kanssa. Tehokkaasti toimivien kuntien organisaatioiden mahdollisuutta voittaa tarjouskilpailu voitaneen pitää hyvänä niiden kokemuksen ja asiantunteumuksen vuoksi. Hankekohtaista valtionapua myönnetään pääsääntöisesti ainoastaan suurrehkoihin rakentamishankkeisiin (valtionosuusjärjestelmässä hankkeen kokonaisarvon on oltava yleensä vähintään 2 miljoonaa markkaa), jolloin lain kilpailuttamisvelvollisuus koskisi vain pientä osaa kaikista kunnan rakennustöistä. Lainmuutos vastaisi hallinnossa osin jo nyt maksuttua käytäntöä, ja kunnat voisivat edelleen valintansa mukaisesti joko tehdä itse tai ostaa ulkopuolelta suurimman osan rakennustöistä.

Rakentamiseen rajattu esitys ei laajentaisi tavaroiden ja palvelujen omana työnä teettämisen kilpailuttamista. Tavaroiden valmistaminen on suhteellisen harvinaista hankintayksiköiden omana työnä, mutta palvelujen tuottamisessa on kysymys laajamittaisemmasta toiminnasta. Elinkeinoelämä on esittänyt kilpailuttamisvelvoitteen laajentamista koskemaan myös muita palveluja lukuunottamatta kuitenkin eräitä lakisääteisiä peruspalveluja. Myös osa valtion viranomaisista on kannattanut kilpailuttamisen ulottamista rakennustöitä laajemmalle, mutta palvelujen osalta tarkoituksenmukaisten rajausten suorittaminen on osoittautunut hyvin ongelmalliseksi. Kuntasektori ja suurin osa hankintayksiköistä on kannattanut sääntelyn säilyttämistä ennallaan.

Kunnallisten hankkeiden tukeminen

Yleistä

Yleisen valtionosuuden lisäksi valtion tukea myönnetään hankekohtaisesti erilaisiin kunnallisiin hankkeisiin. Taloudellisesti merkittävimpiä ovat erilaiset rakennushankkeet, joita rahoitetaan sosiaali- ja terveysministeriön (sairaalat, terveyskeskukset), opetusministeriön (koulut, kirjastot, liikuntatilat), työministeriön (työllisyysperusteinen investointiavustus) sekä ympäristöministeriön (kunnallinen asuntorakentaminen, peruskorjaushankkeet) hallinnonaloilta.

Sosiaali- ja terveysministeriö

Sosiaali- ja terveydenhuollon valtionosuudet perustuvat lähinnä sosiaali- ja terveyden-

huollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettuun lakiin (733/1992). Valtionosuuteen sovelletaan lisäksi lain 2 §:n nojalla kuntien valtionosuuslakia siltä osin kuin laissa niin säädetään. Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain nojalla kunnille suoritetaan sosiaali- ja terveydenhuollon käyttökustannusten valtionosuus täysin laskennallisten perusteiden mukaan. Laissa on lisäksi erikseen säädetty perustamishankkeiden valtionosuudesta, jolla tarkoitetaan käytännössä erilaisiin sosiaali- ja terveydenhuollon rakennus- ja laiteinvestointeihin (ei palveluihin) myönnettävää tukea. Lain soveltamisalaa kuuluvista perustamishankkeista erilaisten uudisrakennus- ja peruskorjaushankkeiden sekä näiden yhdistelmien osuus on noin 75 %. Muut hankkeet ovat pääosin laitehankintoja.

Perustamishankkeen vähimmäiskustannukset ovat pääsääntöisesti 2 miljoonaa markkaa. Tätä pienempiä hankkeita voidaan hyväksyä vain, jos kyseessä on asukasmäärältään pienen ja taloudelliselta asemaltaan heikon kunnan tai kuntayhtymän hanke. Perustamishankkeista valtaosa eli noin 60 % on 2—5 miljoonan markan suuruisia ja vajaa 30 % 5—10 miljoonan markan suuruisia. Valtakunnallisessa suunnitelmassa erikseen vahvistettavia yli 25 miljoonan markan suuruisia hankkeita on ainoastaan yksittäisiä.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annetun lain perusteella perustamishankkeen valtionosuus on 25—50 % vahvistetuista kustannuksista. Valtionosuus määräytyy yhden prosenttiyksikön tarkkuudella kuntien valtionosuuslain 9 §:n mukaisesti kunnan asukasta kohden lasketun tasatun laskennallisen verotulon perusteella.

Sosiaali- ja terveysministeriö jakaa valtakunnallisessa suunnitelmassa hyväksytyt hankkeiden enimmäismäärän lääninhallituksille, jotka puolestaan vahvistavat kunnan tai kuntayhtymän toimintavuonna aloitettavat suuret hankkeet sekä pienten hankkeiden suuruuden enimmäismäärän. Lääninhallitukset huolehtivat valtionosuuden jakamisesta edelleen kunnille, joilla on tiettyä liikkumavaraa hankkeiden toteuttamisessa oman kiintiön puitteissa.

Sosiaali- ja terveydenhuollon suunnittelusta ja valtionosuudesta annettu laki ei sisällä varsinaisia perustamishankkeiden kilpailuttamista koskevia säännöksiä. Sosiaali- ja terveysministeriö on helmikuussa 1995 lähettänyt lääninhallituksille kirjeen, jossa ehdote-

taan, että lääninhallituksen liittäisivät hankkiintiöiden vahvistamista koskeviin päätöksiinsä maininnan, jonka mukaan perustamishankkeen toteuttamisessa tulee ottaa huomioon julkisista hankinnoista annetun lain ja sen nojalla annettujen säädösten sisältämät kilpailuttamista koskevat säännökset.

Opetusministeriö

Opetusministeriö myöntää valtionosuutta ja -avustusta yleissivistävien, ammatillisten ja aikuiskoulutusoppilaitosten sekä kulttuuritoimen, kirjastojen ja liikunta- ja nuorisotoimen perustamishankkeisiin. Hankkeet ovat pääasiassa rakennushankkeita. Tavarahankintoihin osoitetaan noin 5 % määrärahoista. Erilisiin palveluhankintoihin ei myönnetä hankkeita valtionosuutta opetusministeriön perustamishankkeiden valtionosuusjärjestelmän puitteissa. Rakennushankkeen kustannuksiin sisältyvät kuitenkin varsinaisten rakennustöiden lisäksi suunnittelu- ja rakennuttajakustannukset sekä tilojen varustaminen. Rakennushanketta pidetään yleissivistävien ja ammatillisten oppilaitosten, yleisten kirjastojen sekä pääosin aikuiskoulutuksen (paitsi kansanopistot) osalta perustamishankkeena, jos hankkeen arvioidut kokonaiskustannukset ovat vähintään 2 000 000 markkaa. Muiden laitosten osalta rakennushankkeen kustannusraja on 500 000 markkaa samoin kuin erillisen hankinnan, mikäli sitä yleensä on mahdollista pitää perustamishankkeena. Tätä pienempää hanketta voidaan pitää perustamishankkeena vain mikäli hanke muodostuisi kunnalle sen asukasmäärään ja taloudellisen aseman perusteella erityisen rasittavaksi. Sama koskee kuntayhtymää ja soveltuvin osin laitoksen yksityistä ylläpitäjää.

Vuonna 1996 opetusministeriön määrärahoista oli myönnettävissä perustamishankkeiden valtionosuutta ja -avustusta yhteensä 684,1 miljoonaa markkaa. Kuluvin vuoden määrärahat ovat edellisvuosia suuremmat julkisten rakennusten peruskorjausohjelman lisärahoituksen seurauksena. Vuosien 1996—1999 rahoitus suunnitelmaan sisältyvissä sekä vuonna 1995 aloitetuissa peruskoulujen, lukioiden ja musiikkioppilaitosten perustamishankkeissa (yhteensä 343 kappaletta) arvioidut kokonaiskustannukset ovat 3 %:ssa hankkeista alle 2 miljoonaa markkaa, 40 %:ssa 2—5 miljoonaa markkaa ja 14 %:ssa yli 15 miljoonaa markkaa.

Opetus- ja kulttuuritoimen rahoituksesta annetun lain (705/1992) perusteella valtionosuus perustamishankkeisiin vuoden 1996 alusta määräytyy kunnan asukasta kohden lasketun tasatun laskennallisen verotulon perusteella ja vaihtelee 25—50 %:n välillä. Vuonna 1996 kuntien asukasluvulla painotettu keskimääräinen valtionosuus oli noin 42,1 %. Valtionavustusta saavien aikuiskoulutusoppilaitosten perustamishankkeissa valtionavustuksen lähtökohtana on pidetty 40 %:a, mikä vastaa keskimääräisen valtionosuuden tasoa. Kulttuuri-, liikunta- ja nuorisotoimen hankkeissa valtionavustus on keskimäärin 30 %.

Valtionosuuspäätöksiin ei ole asetettu lainsäädännöstä johtumattomia erityisehtoja lukuunottamatta yli 15 miljoonan markan hankkeita, joihin valtioneuvoston raha-asianvaliokunnan vaatimuksesta on otettu vaatimus rakennustöiden toteuttamisesta urakkakilpailulla. Tätä vaatimusta ei ole pyritty muuttamaan valtionosuuden saajan tekemällä oikaisuvaatimuksella. Valtionavustuspäätöksiin liitetään opetusministeriön rakennusavustusten yleisehdot noudatettavaksi. Lisäksi osaan valtionavustuspäätöksiä on asetettu vaatimus urakkakilpailusta.

Työministeriö

Työministeriön myöntämistä työllisyysperusteisista investointiavustuksista (momentti 34.06.63) noin 60 % ohjautuu kunnille. Investointiavustukset kohdistuvat pääosin rakentamiseen. Investointiavustusten tuki-intensiteetti on nykyisin 35 %, mutta laskee lähivuosina 20 %:n tasolle. Avustusten myöntämisvaltuus oli vuonna 1994 290 miljoonaa markkaa, josta se on asteittain laskenut. Vuonna 1995 kunnille myönnettiin työllisyysperusteista valtionapua yhteensä runsaat 104 miljoonaa markkaa (295 päätöstä). Vuoden 1997 kehykseksi on sovittu 250 miljoonaa markkaa, josta kuntiin suuntautuu noin 150 miljoonaa markkaa.

Työministeriö on toistaiseksi sisällyttänyt yksittäisiin työllisyysperusteisen investointiavustuksen myöntämispäätöksiin kilpailuttamishdon, jonka mukaan avustuksen myöntämisen edellytyksenä on, että hanke toteutetaan urakkakilpailulla ja avointa tarjousmenettelyä noudattaen. Kilpailuttamisesta voidaan poiketa vain, mikäli urakkakilpailu ei ole teknisesti mahdollinen hankkeen luonteen takia. Kilpailuttamishdosta ryhdyttiin

käyttämään vuoden 1994 aikana ensin yksinomaan kunnallisen infrastruktuuriavustuksen myöntämispäätöksissä ja sen jälkeen myös muissa työllisyysperusteisen investointiavustuksen myöntämispäätöksissä. Nyt ministeriössä ollaan siirtymässä tapauskohtaiseen harkintaan, koska voimassa oleva lainsäädäntö ei nykyisellään yksiselitteisesti ratkaise urakkakilpailun järjestämisvelvollisuutta.

Ympäristöministeriö ja valtion asuntorahasto

Ympäristöministeriön ja valtion asuntorahaston tukema rakentaminen (uustuotanto ja perusparannukset) perustuu aravalakiin (1189/1993), vuokra-asuntolainojen korkotuesta annettuun lakiin (867/1980) sekä asumisoikeuslainojen korkotuesta annettuun lakiin (1205/1993). Uustuotanto- ja peruskorjaushankkeissa vuokra- ja asumisoikeustaloille annettu tuki on pääsääntöisesti pitkäaikaista tuettua lainaa tai korkotukea. Aravalaina tai korkotuki kanavoidaan valtion asuntorahaston kautta. Asuntorahasto tekee myös yhtiömuotoisten hankkeiden lopulliset tuen myöntämispäätökset, paitsi delegointikunnissa (11 kappaletta), joissa kunta tekee peruskorjaushankkeiden osalta päätökset itse. Valtion tukemaa asuntotuotantoa koskevat lait asettavat kilpailuttamisen pääsääntöisesti tuen myöntämisen edellytykseksi kaikessa arava-, vuokra- ja asumisoikeusasuntojen uudisrakentamisessa ja perusparantamisessa. Ympäristöministeriö on antanut lisäksi asianomaisten lakien nojalla valtion tukeman asuntotuotannon kilpailuttamiseen liittyviä ohjeita ja määräyksiä (G2, Suomen rakentamismääräyskokoelma, 1995). Kilpailuttamisselvollisuus voidaan välttää ainoastaan valtion asuntorahaston erityisestä syystä myöntämisen poikkeuksen nojalla.

Ympäristöministeriö asetti 2 päivänä syyskuuta 1996 erillisen työryhmän, jonka tehtävänä oli selvittää hankintalainsäädännön kilpailuttamiselle asettamat vaatimukset arava- ja korkotukilainoitetuissa hankinnoissa. Työryhmän tuli myös tehdä tarvittavat ehdotukset säädösmuutoksiksi sekä määräyksiksi ja ohjeiksi.

1.3.2 Oikeusturvakeinot

Runsaan kolmen vuoden aikana saadut kokemukset julkisten hankintojen oikeusturvakeinoista ovat osoittaneet, ettei laki nyky muodossaan turvaa virheellisistä hankinta-

menettelyistä kärsineiden yritysten oikeuksia Euroopan yhteisön julkisten hankintojen valvontadirektiivien edellyttämällä tavalla. Kilpailuneuvoston toimivalta on muun muassa rajattu hankintoihin, joiden ennakoitu arvo on vähintään Euroopan yhteisön direktiiveissä ja Suomen hankinta-asetuksissa määrättyjen kynnysarvojen suuruinen. Toisaalta Euroopan yhteisön perustamissopimuksen tavaroiden ja palvelujen vapaata liikkuvuutta koskevat periaatteet (30 ja 59 artikla) sekä syrjimättömyyden periaate (6 artikla) soveltuvat myös kynnysarvot alittaviin hankintoihin. Riittävien oikeusturvakeinojen saataavuus tulisi siten voida taata kaikkien julkisten hankintojen tekemisessä.

Oikeusturvakeinojen käyttämistä vaikeuttaa lisäksi se, että lain 9 §:n 3 momentin mukaan kilpailuneuvosto ei voi tutkia hakemusta, joka on pantu vireille hankintasopimuksen tekemisen jälkeen. Hankintasopimuksen tekemisen ajankohtaa koskeva tulkinta määrittelee hakijan oikeuden tosiasiallisesti saatua asia vireille kilpailuneuvostossa. Varallisuus oikeudellisista oikeustoimista annetun lain (228/1929) 6 §:n 2 momentti määrittelee siviilioikeudellisen sopimuksen syntyneeksi silloin, kun tarjouksen tekijälle on ilmoitettu tarjouksen hyväksymisestä. Kilpailuneuvosto on tapauksen Sirolan Liikenne Oy—YTV (päättös nro. 6/359/95, 12.5.1995) yhteydessä omaksunut omaan toimivaltansa liittyen tulkinnan, jonka mukaan hankintasopimuksen tekemisellä tarkoitetaan sitä ajankohtaa, jolloin asianosaiset solmivat tarjouspyynnössä mainitun sopimuksen. Kilpailuneuvoston mukaan tätä tulkintaa puoltaisi se, ettei 9 §:n 3 momentissa puhuta sopimuksen syntymisestä vaan nimenomaan hankintasopimuksen tekemisestä. Mikäli hankintasopimuksen tekemisellä tarkoitettaisiin ajankohtaa, jolloin hankintayksikkö tiedottaa tarjouskilpailun tuloksesta, ei menettelyyn osallistuneilla ehdokkailla ja tarjoajilla olisi käytännössä mitään mahdollisuutta valittaa päätöksestä kilpailuneuvostolle. Yleensä vain vasta tarjouskilpailun tuloksen selvittyä kyetään arvioimaan sitä, onko tarjouskilpailussa noudatettu lain ja asetusten määräyksiä.

Kilpailuneuvosto on tästä syystä pitänyt merkittävimpana nykyisiin oikeusturvakeinoin liittyvänä epäkohtana toimivaltansa rajaamista tapauksiin, joissa hakemus on tehty ennen hankintayksikön ja toimittajan välisen sopimuksen tekemistä. Tapauksessa, jossa hankintayksikkö solmii toimittajan

kanssa hankintasopimuksen välittömästi hankintapäätöksen tekemisen jälkeen, ei yrityksellä, joka katsoo hankintayksikön toimineen virheellisesti, ole enää tosiasiallista mahdollisuutta valittaa kilpailuneuvostoon. Lain 9 §:n 1 momentin 1 kohta edellyttää kuitenkin, että hankintapäätöksestä tulisi voida valittaa. Ongelmaa korostaa lain 9 §:n 3 momentin määräys, jonka mukaan hakijan on ennen hakemuksen toimittamista kilpailuneuvostolle ilmoitettava hankintayksikölle kirjallisesti aikeestaan panna asia vireille kilpailuneuvostossa. Käytännössä hankintayksikkö pystyisikin halutessaan estämään asian vireillepanon tekemällä sopimuksen välittömästi sen jälkeen, kun se on saanut tiedon hakijan aikomuksesta. Kilpailuneuvoston näkemyksen mukaan eräät hankintayksiköt ovat vastoin lain tarkoitusta tietoisesti käyttäneet tätä mahdollisuutta hyväkseen.

Edellä mainittujen epäkohtien lisäksi erityisesti pienet ja keskisuuret yritykset ovat kokeneet kilpailuneuvoston toimivallan rajaamisen kynnysarvoja suurempiin hankintoihin ongelmalliseksi. Koska valtaosa julkisen sektorin hankinnoista on arvoltaan mainittuja kynnysarvoja pienempiä, jää suurin osa hankinnoista kilpailuneuvoston oikeusturvakeinojen ulkopuolelle. Epäkohdan osittaiseksi lieventämiseksi kauppa- ja teollisuusministeriö mahdollisti vuoden 1995 alussa epävirallisen selvityspyynnömenettelyn, jonka tarkoituksena on ollut tarjota yrityksille mahdollisuus kiinnittää viranomaisten huomion virheellisiin hankintamenettelyihin myös kynnysarvoa pienempiä hankintoja koskevissa tapauksissa, jotka kuuluvat julkisista hankinnoista annetun lain soveltamisalaan, mutta joita kilpailuneuvosto ei voi käsitellä. Kirjallisen ilmoituksen perusteella kauppa- ja teollisuusministeriö voi tarvittaessa pyytää hankintayksiköltä suullisesti tai kirjallisesti lisäselvityksiä, joiden perusteella ministeriö voi suositusluontoisesti kiinnittää hankintayksikön huomion lain tai asetuksen säännökseen, asiaa koskevaan yhteisöläinsäädännön tulkintaan tai komission asiaa koskevaan kantaan. Kauppa- ja teollisuusministeriölle tehty kirjallinen ilmoitus ei ole valitus eikä sillä ole vaikutusta asiassa mahdollisesti vireillepantuihin muihin oikeusturvakeinoin. Vuoden 1996 aikana kauppa- ja teollisuusministeriö käsittelee kirjallisesti noin 40 epävirallista selvityspyynnöä, joista osa johti toivottuun tulokseen.

Selvityspyyntöjen lukumäärä on kuluvana vuonna edelleen lisääntynyt. Kauppa- ja teollisuusministeriölle osoitettujen suullisten ilmoitusten sekä epävirallisten selvityspyyntöjen lisääntynyt määrä osoittaakin, että tehokkaita oikeusturvakeinoja tarvittaisiin myös kynnyksarvon alittavissa hankinnoissa, joita lain kilpailuttamisvelvoite joka tapauksessa koskee.

Lain 8 §:n mukaan ehdokas tai toimittaja, joka katsoo hankintayksikön toimineen lain-säädännön vastaisesti, on oikeutettu hake-maan vahingonkorvausta. Vahingonkorvaus-kanteet käsitellään yleisissä alioikeuksissa. Yritysten mielestä vahingonkorvaus tulisi määrätä niin sanotun positiivisen sopi-musedun mukaisesti. Käytännössä positiivi-seen sopimusestuun perustuvan vahingonkor-vauksen suuruus olisi muun muassa näyttö-ongelmien vuoksi vaikea laskea. Tuomiois-tuinkäytännössä vahingonkorvaus onkin ra-jautunut lähinnä niin sanottuun negatiiviseen sopimusestuun, jolloin ehdokas tai toimittaja on voinut saada vahingonkorvausta ainoas-taan todellisista, tarjousmenettelyyn osallis-tumisesta aiheutuneista kuluista eli esimer-kiksi urakkakilpailussa tarjouslaskennasta aiheutuneista kuluista sekä kopiointi- ja pos-tituskuluista, mutta ei kuitenkaan saamatta jääneen sopimuksen arvosta (liikevoitosta). Ehdokkaan tai tarjoajan voi olla käytännössä vaikeaa osoittaa vahingon tapahtuminen ja vahingon suuruus, jos siltä puuttuu hake-muksen vireillepanomahdollisuus kilpailu-neuvostossa. Käräjäoikeudet eivät tietävästi ole tähän mennessä käsitelleet julkisista han-kinnoista annettuun lakiin perustuvia vahin-gonkorvauskanteita, joskin vastaavia asioita on käsitelty ennen lain voimaantuloa yleisten oikeusperiaatteiden pohjalta.

Hankintayksikön päätökseen voidaan ha-kea muutosta myös hallinto-oikeudellisella valituksella. Tällöin kysymykseen tulee lä-hinnä lääninoikeudelle tehtävä kunnallisvali-tus, joka voidaan tehdä muiden oikeusturva-keinojen käytön ohella. Kunnallisvalitus on kuntalain (365/1995) 90 §:ssä säädetty kun-nallisen viranomaisen päätökseen kohdistuva valitus, jonka tekemistä edeltää yleensä mai-nitun lain 89 §:n mukainen oikaisuvaatimus. Vaatimus voidaan tehdä sillä perusteella, että päätös on syntynyt virheellisessä järjestyk-sessä, viranomainen on ylittänyt toimivaltan-sa tai päätös on muuten lainvastainen. Vali-tusoikeus on asianosaisella ja kunnan jäse-nellä. Lääninoikeuden päätöksestä voi vali-

taa korkeimpaan hallinto-oikeuteen. Käytän-nössä myös kunnallisvalitus on osoittautunut tehottomaksi muutoksenhakukeinoksi julki-siin hankintoihin liittyvissä asioissa.

Vesi- ja energiahuollon, liikenteen ja tele-toiminnan alalla toimivien hankintayksiköi-den hankintamenettelyjä koskevassa niin sanotussa toisessa valvontadirektiivissä (92/13/ETY) säädetään normaalille tuomiois-tuinmenettelylle vaihtoehtoisesta sovittelu-menettelystä. Sovittelun tarkoituksena on mahdollistaa normaalia tuomioistuinkäsitte-lyä kevyempi, nopeampi ja vähemmän julki-nen menettely tarjoajan ja hankintayksikön välisten riitojen ratkaisuun. Se muistuttaa väliesmenettelyä. Direktiivin mukaan ha-kija voi osoittaa sovittelumenettelyyn käyn-nistämistä koskevan pyynnön Euroopan yhti-söjen komissiolle tai kansalliselle viran-omaiselle, joka ohjaa pyynnön edelleen ko-missiolle. Komissio pyytää hankintayksikön suostumuksen menettelyn käynnistämiseksi ja tekee ehdotuksen sovittelijasta julkisten hankintojen neuvoa-antavassa komiteassa laaditun ehdokaslistan perusteella. Molem-mat osapuolet nimeävät lisäksi yhden so-vittelijan. Sovittelijat raportoivat tuloksistaan komissiolle. Osapuolet vastaavat omista ku-luistaan. Kummallakin osapuolella on oikeus lopettaa menettely milloin tahansa.

Sovittelumenettelyn käynnistäminen ei estä komissiota ryhtymästä myös Rooman sopi-muksen 169 artiklan tai jäsenmaita Rooman sopimuksen 170 artiklan mukaiseen menette-lyyn tai komissiota ensimmäisen valvonta-direktiivin (89/665/ETY) 3 artiklan tai toisen valvontadirektiivin (92/13/ETY) 8 artiklan mukaiseen oikaisumenettelyyn. Suomessa sovittelumenettelyä koskevia määräyksiä ei ole kirjattu nykyiseen lakiin, mutta komissi-on kanssa sittemmin käydyissä keskusteluis-sa on tullut esille, että kansallisessa lainsää-dännössä tulee olla viittaus sovittelumenette-lyn mahdollisuuteen. Suomi on ilmoittanut kaksi sovittelijaa julkisten hankintojen neu-voa-antavan komitean kokoamalle listalle. Direktiivin mukaista sovittelumenettelyä ei tietävästi ole käytetty Suomessa. Toistaisek-si mikään jäsenmaa ei ole esittänyt komissi-olle sovittelijoiden määräämistä.

1.3.3 Lain selkeyttämistarve

Lain soveltamisesta saatujen kokemusten perusteella voidaan pitää tarpeellisenä myös joidenkin lähinnä teknisten tarkennusten ja

lisäysten tekemistä. Erityisesti kynnysarvoja suurempia ja pienempiä hankintoja koskevien säännösten erottelu on ollut vaikeaa voimassa olevan lain perusteella. Tähän liittyen epätietoisuutta on ollut myös tarjouskilpailun järjestämisvelvollisuuden laajuudesta ja sitä koskevista poikkeusmahdollisuuksista kynnysarvon alittavien hankintojen tekemisessä. Lisäksi ehdokkaiden ja tarjoajien ja toisaalta myös tarjousten valintaa koskevien määräysten täsmentämistä on pidetty tarpeellisenä. Vaikka varsinainen muutostarve kohdistuu laissa säädettyihin keskeisiin velvoitteisiin, lain sisältämissä määritelmissäkin on havaittu joitakin epäjohtonmukaisuuksia.

Euroopan yhteisöjen komissio on tutkinut Suomen hankintalainsäädännön vastaavuutta Euroopan yhteisön hankintadirektiivien kanssa vuosien 1996 ja 1997 aikana. Vaikka komission selvitystyö on joitakin osin vielä kesken, valtaosa komission huomautuksista ja muutosehdotuksista voidaan ottaa huomioon lainmuutoksen valmistelussa. Komission huomautukset koskevat ensisijaisesti teknisiä yksityiskohtia, joihin tulee kiinnittää huomiota hankinta-asetusten muuttamisen yhteydessä. Lakia koskevat huomautukset koskevat lähinnä lain soveltamisalaa ja oikeusturvakeinoja.

2. Esityksen tavoitteet ja keskeiset ehdotukset

2.1 Tavoitteet ja keinot niiden saavuttamiseksi

Esityksen tavoitteena on ensinnäkin tehostaa julkisten varojen käyttöä. Tämä tavoite pyritään saavuttamaan saattamalla hankekoh-taisen valtionavun tuella toteutettavat, ennakoidulta arvonnäkökulmalta kokonaisarvoltaan vähintään 5 000 000 markan suuruisiin rakentamishankkeisiin sisältyvät rakennus-työt kilpailuttamisvelvoitteen piiriin.

Esityksen tavoitteena on toisaalta myös varmistaa EY:n julkisten hankintojen valvontadirektiivien edellyttämien tehokkaiden ja toimivien oikeusturvakeinojen toteutumisen ja parantaa hankintamenettelyihin osallistuvien ehdokkaiden, tarjoajien ja toimittajien oikeusturvaa. Oikeusturvakeinojen tehostamiseen pyritään laajentamalla kilpailuneuvoston toimivaltaa myös kynnysarvoja pienempiä hankintoja koskevien hakemusten käsittelemiseen sekä säätämällä uudesta oikeuskeinosta, hyvitysmaksusta, jonka kilpai-

luneuvosto voisi määrätä myös hankintasopimuksen syntymisen jälkeen.

Kolmanneksi esityksen tavoitteena on poistaa tulkintaongelmia ja yksinkertaistaa lain soveltamista selventämällä sanamuotoja ja tekemällä lain soveltamista helpottavia tarkennuksia, viittauksia ja lisäyksiä. Sanamuotojen täsmentäminen kohdistuu erityisesti niihin lainkohtiin, joita Euroopan yhteisöjen komissio on pitänyt puutteellisina Euroopan yhteisön julkisia hankintoja koskevien direktiivien voimaan saattamisen osalta.

2.2. Keskeiset ehdotukset

2.2.1 Kilpailuttamisvelvollisuuden laajentaminen

Esityksen mukaan hankintayksiköt veloitettaisiin järjestämään tarjouskilpailu sellaisen rakennusurakoiden toteuttamisessa, joissa rakentamishankkeen ennakoitu arvonnäkökulma kokonaisarvo on vähintään 5 000 000 markkaa, ja joihin valtion viranomaisen myöntää hankekohtaista valtion-apua. Valtionapuviranomainen voisi erityisesti syystä määrätä toisin tukea koskevassa päätöksessään.

Lähtökohtaisesti kilpailuttamisvelvollisuus on ollut tarkoitus ulottaa kaikkiin valtion tuella toteutettaviin rakennushankkeisiin. Alarajaksi on kuitenkin tarkoituksenmukaisuussyistä asetettu 5 miljoonaa markkaa. Lukumääräisesti noin 40-50 % hankkeista on arvoltaan vähintään 5 miljoonaa markkaa.

Tarkoituksena ei ole laajentaa muiden hankintojen, kuten esimerkiksi palveluhankintojen kilpailuttamisvelvoitetta. Ulkopuolisilta tehtäessä myös palveluhankinnat on kilpailutettava. Koska palveluhankintoja koskevat menettelytavat ovat yleensä vielä vakiintumattomia, kauppa- ja teollisuusministeriö asettaa laajapohjaisen työryhmän selvittämään palveluhankinnoissa voimassa olevien säädösten nojalla sovellettavia käytäntöjä.

Voimassa oleva laki asettaa yleisen kilpailuttamisvelvoitteen kaikille hankinnoille niiden arvosta riippumatta (omaa työtä lukuunottamatta). Samalla on kiinnitettävä huomiota siihen, että myös valtiontukihankkeita koskee Euroopan laajuinen kilpailuttamisvelvollisuus, mikäli rakennustyön arvo ylittää noin 30 miljoonan markan kynnysarvon. Tällaiset valtion tukemat rakennushankkeet ovat kuitenkin harvinaisia.

Ehdotettu säännös kattaisi noin puolet sel-

laisista rakennushankkeista, joihin myönnettään hankekohtaista valtionapua. Hankekohteisella valtionavulla ei kuitenkaan tarkoitetaisi yleisen valtionosuusjärjestelmän piiriin kuuluvaa tukea eikä arava- ja korkotukilainan muodossa myönnettävää rahoitusta. Arava- ja korkotukilainojen avulla toteutettavien rakennushankkeiden kilpailuttamisesta säädetään erikseen niitä koskevissa erityissäännöksissä, eikä esityksen mukaisella kilpailuttamisvelvollisuuden laajentamisella ole tarkeitus tältä osin muuttaa nykytilannetta.

2.2.2 Oikeusturvakeinojen tehostaminen

Esityksen mukaan hankintasopimus ei olisi esteenä kilpailuneuvostolle tehdyn hakemuksen tutkimiselle, jos hakemus on tehty 14 päivän kuluessa siitä, kun tarjoajat ovat saaneet tiedon tarjouskilpailun tuloksesta. Muutos ei estäisi hankintasopimuksen välitöntä allekirjoittamista. Tapauksissa, joissa sopimusta ei ole tehty, kilpailuneuvosto voisi käyttää 9 §:n 1 momentissa mainittuja keinoja, muun muassa keskeyttää hankinnan asian tutkimisen ajaksi (väliaikainen kieltö) tai kumota virheellisen hankintapäätöksen.

Niissä tapauksissa, joissa hankintayksikön ja tarjoajan välillä on jo tehty hankintasopimus ennen asian vireilletuloa kilpailuneuvostossa ja ennen edellä mainitun 14 päivän määräajan päättymistä, hankintayksikkö voitaisiin määrätä maksamaan asianosaiselle hyvitysmaksu. Hyvitysmaksua määrättäessä otettaisiin huomioon hankintayksikön virheen tai laiminlyönnin laatu, hankinnan kokonaisarvo ja hakijalle aiheutuneet kustannukset ja vahinko. Kilpailuneuvosto ei voisi purkaa jo tehtyä sopimusta.

Esityksen mukaan myös kynnysarvoa pienemmistä hankinnoista voisi valittaa kilpailuneuvostolle. Kilpailuneuvosto ei jatkossakaan voisi käsitellä hakemuksia, jotka koskevat kynnysarvon ylittävistä vesi- ja energihuollon, liikenteen ja teletoiminnan alalla toimivien yksiköiden hankinnoista annetun asetuksen (567/1994), jäljempänä peruspalveluasetus, soveltamisalaan kuuluvan yksikön kynnysarvon alle jääviä hankintoja.

Esityksessä vireillepano-oikeutta on ehdotettu laajennettavaksi myös siten, että kauppa- ja teollisuusministeriön lisäksi asian voisi saattaa vireille mikä tahansa viranomainen, joka on myöntänyt hankekohtaista valtionapua kyseessä olevan hankkeen toteuttamiseen. Vireillepano-oikeus koskisi niitä

hankekohtaisella valtionavulla toteutettavia rakennustöitä, joissa omana työnä tekeminen tarjouskilpailua järjestämättä olisi kiellettyä. Valtiovarainministeriöllä olisi edelleen yleinen vireillepano-oikeus urakalla teettämistä koskevissa asioissa.

2.2.3 Muut ehdotukset

Lain 1 §:n 2 momenttia ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että se vastaisi paremmin Euroopan yhteisön direktiivien sanamuotoa ja Euroopan unioniin liittymisestä aiheutuneita lainmuutoksia. Lain 2 §:n sanamuotoa ehdotetaan tarkennettavaksi tulkintaongelmiin ehkäisemiseksi. Lain 3 §:ää ehdotetaan selvennettäväksi siten, että 3 §:n sisältöä ja otsikkoa tarkennetaan. Lain 4 §:n 4 kohdan sisältämää toimittajan määrittelyä ehdotetaan tarkennettavaksi käytäntöä vastaavalla tavalla ja poistamalla kohdan nykyisen sanamuodon sisältämät kehäpäätelmät.

Lain 5 §:n sanamuotoa ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että 5 §:n 1 momentissa määriteltäisiin selkeämmin, mitkä tarjouskilpailun järjestämisestä ja menettelyä koskevat velvoitteet ulottuvat kaikkien hankintojen tekemiseen niiden arvosta riippumatta. Lisäksi 5 §:n 2 momentin asetusviittauksella tarkennettaisiin niitä erityisiä syitä, joiden perusteella tarjouskilpailua ja menettelysääntöjä koskevia velvoitteita ei tarvitse noudattaa. Yhteishankinnan määrittelyä koskevaa lainkohtaa selvennettäisiin 5 §:n uuden 3 momentin määräyksillä. Yhteishankintojen tekeminen olisi mahdollista järjestämättä tarjouskilpailua, kun hankinta tehdään sellaiselta yhteishankintayksiköltä, joka on noudattanut lain säännöksiä hankinnan tekemisessä. Yhteishankintayksiköllä tarkoitettaisiin sellaista yksikköä, jonka eri kunnat, valtion laitokset tai muut hankintayksiköt ovat yksin tai yhdessä perustaneet huolehtimaan omien hankintojensa suorittamisesta. Yhteishankintayksiköiden avulla tavoitellaan kustannussäästöjä muun muassa keskitetyn toiminnan avulla saatavilla paljousalennuksilla.

Tarjoajien ja ehdokkaiden arviointia koskevaan 6 §:ään ehdotetaan lisättäväksi harmaata taloutta osaltaan ehkäisevä säännös, jonka mukaan sellainen ehdokas tai tarjoaja, joka on laiminlyönyt verojen tai lakisääteisten sosiaalimaksujen suorittamisen, voitaisiin aina sulkea pois tarjouskilpailusta. Lain 6 §:ään ehdotetaan selvyiden vuoksi lisättäväksi uusi 2 momentti, johon sisältyisi viit-

taus kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskeviin asetuksiin, jolloin asetuksissa mainittu arviointiperusteiden soveltamismahdollisuus myös kynnysarvon alittavissa hankinnoissa tulisi selvästi esille. Lain 6 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 3 momentti, jossa todettaisiin yksiselitteisesti tarjoajien ja ehdokkaiden tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun vaatimus tarjouskilpailuissa ja hankintamenettelyissä. Lisäksi 3 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi edelliseen liittyvä säännös, jonka mukaan tasapuolisuuteen ja syrjimättömyyteen olisi kiinnitettävä erityistä huomiota niissä tapauksissa, joissa hankintayksikön omaan organisaatioon kuuluva yksikkö osallistuu tarjouskilpailuun muiden ehdokkaiden tai tarjoajien ohella.

Tarjousten arviointia koskevan 7 §:n soveltamisen selventämiseksi pykälän 1 momentin sisältämien tarjouksen valintaperusteiden järjestystä ehdotetaan muutettavaksi kynnysarvot ylittäviä hankintoja koskevien asetusten vastaavien kohtien mukaiseksi. Lisäksi 7 §:ään ehdotetaan lisättäväksi uusi 2 momentti, jossa viitattaisiin 6 §:ää vastaavalla tavalla kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskeviin asetuksiin.

Lain 8 § 1 momenttia ehdotetaan tarkennettavaksi siten, että momentin sanamuoto "toimittajalle" muutetaan muotoon "ehdokkaalle tarjoajalle tai toimittajalle" ja viittaus ETA-sopimukseen muutetaan viittaukseksi Euroopan yhteisön lainsäädäntöön ja maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevaan sopimukseen. Lain 8 §:n 2 momenttia ehdotetaan muutettavaksi siten, että se soveltuu myös kynnysarvot alittaviin hankintoihin.

Lakia ehdotetaan täydennettäväksi siten, että vesi- ja energiahuollon, liikenteen tai teletoiminnan alalla toimivien yksiköiden hankintoja koskevan, niin sanotun toisen valvontadirektiivin sovittelumenettelyä koskevat määräykset kirjattaisiin uuteen 11 a §:ään. Esityksen mukaan ehdokas, tarjoaja tai toimittaja, jonka etua asia koskee ja joka katsoo lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun hankintayksikön syyllistyneen hankintasääntöjen vastaiseen menettelyyn, voi muiden oikeusturvakeinojen käyttämisen ohella pyytää Euroopan yhteisöjen komissiolta kirjallisesti sovittelumenettelyn käynnistämistä.

Hankintayksiköitä koskevien, yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain (83/1951) mukaisten velvoitteiden selventämiseksi lain

14 §:ään ehdotetaan otettavaksi uusi 1 momentti, jossa säädettäisiin velvollisuudesta noudattaa julkisissa hankintamenettelyissä yleisten asiakirjain julkisuudesta annetun lain säännöksiä soveltuvin osin. Yleisten asiakirjain julkisuudesta annettu laki ei koske niitä lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettuja hankintayksiköitä, jotka ovat yksityisiä liikeyrityksiä. Lain 14 §:n nykyistä 1 momenttia täydennettäisiin Euroopan komission kannan mukaisesti siten, että siihen otettaisiin nykyistä laajempi liike- ja ammattisalaisuuksien suoja ja momentti siirrettäisiin 14 §:n 2 momentiksi.

3. Esityksen vaikutukset

3.1 Taloudelliset vaikutukset

Lakiin ehdotetut muutokset yhtäältä lisääisivät hankintojen kilpailuttamista erityisesti kuntatasolla, toisaalta tehostaisivat julkisiin hankintoihin liittyviä oikeusturvakeinoja. Oikeusturvakeinoihin liittyvillä muutoksilla ei arvioida olevan suoria taloudellisia vaikutuksia.

Julkisista hankinnoista annetun lain esitöissä viitattiin Euroopan yhteisön tekemiin arvioihin, joiden mukaan julkisten hankintojen avaamisesta kilpailulle aiheutuisi 5—10 %:n kokonaissäästöt hankintakustannuksissa. Nyt ehdotetut lainmuutokset veisivät kunnallisten hankintojen kilpailuttamisen pidemmälle kuin mitä Euroopan yhteisön julkisia hankintoja koskevat minimimääräykset edellyttäisivät. Kuntien itse tekemien rakennustöiden kilpailuttamisesta aikaansaattavia taloudellisia säästöjä on tässä vaiheessa vaikea arvioida. Suomessa 1960—luvulta lähtien tehdyt lukuisat, julkisen rakentamisen kustannuksia kartoittavat selvitykset ovat kuitenkin osoittaneet, että urakalla teettäminen on tutkituissa tapauksissa ollut jopa 10—20 % edullisempaa kuin kunnan omana työnä tekeminen. Syiksi tähän on mainittu muun muassa lyhyempi rakennusaika, työvoiman tehokkaampi käyttö, parempi hankkeen ja työn organisointi, edullisemmat alihankinnat sekä pienemmät työvoiman käytö- ja yhteiskustannukset.

Julkinen rakentaminen edustaa merkittävää taloudellista arvoa. Kuntien kaikki investoinnit olivat vuonna 1994 uusin perustein laaditun kuntien taloustilaston mukaan 9,9 miljardia markkaa. Kuntien omajohtoisen rakentamisen arvo oli 4,0 miljardia markkaa ja kun-

tien liikelaitosten investoinnit kiinteisiin rakenteisiin olivat 3,73 miljardia markkaa. Hinnat on tilastossa ilmoitettu ilman arvonlisäveroa. Rakennusten ja alueiden kunnossapitopalveluja kunnat ostivat 1,1 miljardilla markalla (lähde: kuntien taloustilasto/Tilastokeskus).

Valtion teknillisen tutkimuskeskuksen (VTT) laskelmien mukaan 1995 valtio ja kunnat käyttivät uudisrakentamiseen yhteensä 2,7 miljardia markkaa ja korjausrakentamiseen 3,0 miljardia markkaa. Julkinen asuinrakentaminen ja maa- ja vesirakentaminen eivät sisälly lukuihin. VTT:n laskelmien mukaan kunnat käyttivät 1994 133 miljoonaa markkaa ja valtio 9 miljoonaa markkaa asuinrakentamiseen. Kansantalouden tilinpiitoon pohjautuvat luvut puolestaan osoittavat, että valtio käytti vuonna 1995 maa- ja vesirakentamiseen (esimerkiksi tiet, satamat ja lentokentät) 6,8 miljardia markkaa ja kunnat vastaavasti 2,8 miljardia markkaa. Maa- ja vesirakentamistöiden tilaamista viime vuosina lisänneet yritykset puolestaan tilasivat vuonna 1995 töitä yhteensä 6,5 miljardin markan arvosta. Näistä yrityksistä valtaosa on valtion ja kunnan omistamia posti- ja teleliikenteen sekä vesi- ja energiahuollon yrityksiä.

Valtion varoja myönnetään erilaisiin kunnallisiin hankkeisiin, lähinnä rakennushankkeisiin pääasiassa sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön, työministeriön ja ympäristöministeriön talousarvioista. Taloudelliselta arvoltaan tällaiset yleisen valtionosuusjärjestelmän ulkopuolelta rahoitetut hankkeet ovat merkittäviä. Esimerkiksi vuonna 1995 erilaisiin kunnallisiin perustamishankkeisiin myönnettiin valtionosuuksia yhteensä noin miljardi markkaa (sosiaali- ja terveysministeriö 500 miljoonaa markkaa, opetusministeriö 400 miljoonaa markkaa ja työministeriö 104 miljoonaa markkaa). Vuosikohtaisesti hankekiintiöt kuitenkin vaihtelevat. Valtionosuudet kattoivat noin puolet hankkeiden kokonaiskustannuksista. Ympäristöministeriön hallinnonalalta kunnille myönnettiin lisäksi aravalainoitusta uus- tuotanto- ja peruskorjaushankkeille sekä vuokratalojen korkotukilainoja yhteensä 2 798 miljoonaa markkaa.

Valtion tuella toteutettujen hankkeiden kilpailuttamisesta kuntatasolla ei ole tarkkaa tietoa, joskin eräät ministeriöt ovat liittäneet tuen myöntämispäätöksiin kilpailuttamista koskevia ehtoja. Jos lähtökohdaksi otetaan

kilpailuttamisella aikaansaattava 10 %:n säästö, voitaisiin jo perustamishankkeiden nykyistä tehokkaammalla kilpailuttamisella arvioida aikaansaattavan vuositason kymmenien miljoonien markkojen säästöt. Tässä ei kuitenkaan ole otettu huomioon jo kilpailutettuja hankkeita (suurin osa perustamishankkeista kilpailutetaan jo nyt eikä tehdä pelkästään kuntien omana työnä) eikä laitehankintoja, joiden osuus on yhteensä noin 20 %. Toisaalta kuitenkin edellä esitetyt laskelmat 10—20 %:n säästöistä on tehty hankkeen kokonaiskustannuksista eikä vain valtionosuudesta.

3.2 Organisaatio- ja henkilöstövaikutukset

Valtionavulla toteutettavien hankkeiden kilpailuttamista lisäävän esityksen toteutumisella ei olisi suoraan organisatorisia valtiontaloudellisia vaikutuksia. Mikäli rakennustöiden kilpailuttaminen lisääntyy, eivätkä hankintayksiköiden omat organisaatiot voita tarjouskilpailuja, saattavat hankintayksiköt joutua vähentämään henkilökuntaansa. Toisaalta yksityiset yritykset joutuisivat työllistämään uusia työntekijöitä vastaavan määrän. Työllisyyden nettomuutoksen arvioidaan siten jäävän tältä osin pieneksi. Lisäksi mahdollisilla säästöillä saadut varat voitaisiin haluttaessa kohdentaa työllistämiseen, jolloin työllisyyden nettovaikutus saattaisi olla positiivinen.

Oikeusturvakeinojen tehostaminen ja kilpailuneuvoston toimivallan lisääminen ehdotetun mukaisesti lisäisi kilpailuneuvoston vastaanottamien hakemusten ja vastaavasti myös kilpailuneuvoston työn määrää. Erityisesti kilpailuneuvoston toimivallan laajentamisen kynnysarvon alittaviin hankintoihin voidaan olettaa lisäävän kilpailuneuvoston hakemuskantaa olennaisesti. Kilpailuneuvostolla on tällä hetkellä yksi päätoiminen sihteeri, joka vastaa kilpailuneuvoston päätösten valmistelusta ja esittelystä sekä kilpailunrajoitus- että hankintatapauksissa. Kilpailuneuvoston vakituisen henkilökunnan määrää ei ole toistaiseksi lisätty julkisista hankinnoista annetun lain tultua voimaan. Lainmuutoksesta seuraava hakemuskantaa kasvun edellyttäisi kuitenkin kilpailuneuvoston voimavarojen lisäämistä nykyisestä. Valtiontaloudelle ehdotuksen toteutumisesta aiheutuisi kustannuksia lähinnä kilpailuneuvoston lähenkilökunnan palkkaamisesta. Kilpailuneuvoston voimavarojen lisääminen on mahdol-

listettu jo kilpailuneuvostosta annetun lain (481/1992) 5 §:n muutoksella, jonka mukaan kilpailuneuvostossa on vähintään yksi sihteeri. Kilpailuneuvoston hakemusmäärän kasvassa kauppa- ja teollisuusministeriölle osoitettujen epävirallisten selvityspyyntöjen määrän voidaan olettaa vastaavasti vähentyvän.

4. Asian valmistelu

Kauppa- ja teollisuusministeriö lähetti elokuussa 1995 21:lle julkisten hankintojen asiantuntijalle kirjeen, missä se tiedusteli lain soveltajien ja elinkeinoelämän havaintoja julkisista hankinnoista annetun lain puutteista tai muutoin korjausta kaipaavista seikoista. Kirje lähetettiin seuraaville: YTV, Teknisen kaupan liitto, Suomen Kuntaliitto, Tielaitos, Rakennusteollisuuden Keskusliitto, pääesikunta, puolustusministeriö, Helsingin kaupunki, Turun kaupunki, Vantaan kaupunki, Espoon kaupunki, Lahden kaupunki, Tampereen kaupunki, Kauppatalo Hansel Oy, Valtion Rautatiet, Telecom Finland, Keskuskauppakamari, Sai-lab Oy, Suomen Rakennuttajaliitto, Kaupan keskusliitto ja Työnantajat ja Teollisuus. Saaduissa vastauksissa korostuivat erityisesti rakennusalan ongelmat. Vastauksia on käytetty lain tarkistamisen tausta-aineistona.

Kauppa- ja teollisuusministeriö asetti 13 päivänä helmikuuta 1996 työryhmän valmistelemaan julkisista hankinnoista annetun lain muuttamista. Työryhmään kutsuttiin jäseniksi valtiovarainministeriön, opetusmi-

nisteriön, sosiaali- ja terveysministeriön, työministeriön, sisäasiainministeriön, Suomen Kuntaliiton, Keskuskauppakamarin, Suomen Yrittäjien ja Rakennusteollisuuden Keskusliiton edustajat. Pysyvänä asiantuntijajäsenenä työryhmän kokouksiin on lisäksi osallistunut puolustusministeriön edustaja.

Työryhmä kuuli asiantuntijoina seuraavien tahojen edustajia: kilpailuneuvosto, kilpailuvirasto, oikeusministeriö, valtiovarainministeriö, ympäristöministeriö, Suomen Maanrakentajien keskusliitto, Helsingin kaupungin rakennusvirasto, Kunta-alan ammattiliitto KTV ry, tielaitos, Kauppatalo Hansel Oy, VR-Yhtymä Oy, Yleinen Teollisuusliitto ja Suunnittelu- ja konsulttitoimistojen Liitto SKOL ry. Tämän ohella työryhmä on saanut kirjallisia kommentteja eri tahoilta.

Työryhmän väliraportti lähetettiin laajalle lausuntokierrokselle. Lausuntoja saatiin noin 50 kappaletta valtion viranomaisilta, kuntien ja muiden hankintayksiköiden edustajilta sekä eri keskusjärjestöiltä. Lausunnonantajien kannat kilpailuttamisen laajentamisesta vaihtelivat suuresti. Suurin osa lausunnonantajista kannatti kilpailuttamisvelvoitteen laajentamista. Lain säilyttämistä kilpailuttamisen osalta entisellään kannattivat erityisesti kuntien ja eräiden muiden hankintayksiköiden edustajat. Oikeusturvakeinojen tehostamista kannattivat lähes kaikki lausunnonantajat. Väliraportista annetuista lausunnoista laadittiin kauppa- ja teollisuusministeriössä yhteenveto. Työryhmä jätti lakiehdotuksen muotoon tehdyn loppuraporttinsa kauppa- ja teollisuusministeriölle lokakuussa 1996.

YKSITYISKOHTAISET PERUSTELUT

1. Lakiehdotuksen perustelut

1 §. *Soveltamisala ja tarkoitus.* Voimassa olevan lain 1 §:n 2 momentti sisältää hankintalainsäädännön soveltamisalaa koskevat yleiset rajoitukset, jotka perustuvat EY:n hankintadirektiiveihin. Direktiivien mukaan tietyt hankinnat voidaan rajata soveltamisalan ulkopuolelle, mutta rajausta ei voida tehdä direktiiveissä esitettyä laajemmaksi. Lain 1 §:n 2 momentin 2 kohdan mukaan lakia ei sovelleta hankinnoissa, joiden kohde soveltuu pääasiallisesti sotilaskäyttöön. Lain 1 §:n 2 momentin 1 kohdan mukaan lakia ei sovelleta myöskään julkisuuslainsäädännön mukaan salassa pidettäviin hankintoihin. Vaikka hankinta ei olisikaan salassa pidettävä, lainkohdan mukaan hankinnassa voidaan noudattaa muuta menettelyä myös silloin, kun valtion yleinen turvallisuus sitä edellyttää. Pykälän 1 kohdan sanamuotoa ehdotetaan tarkennettavaksi Euroopan yhteisöjen komission ehdotuksen mukaisesti selkeämmin direktiivejä vastaavaksi. Tämän lainkohdan muuttamisen seurauksena ainoastaan keskeiset jäsenvaltion turvallisuusedut oikeuttaisivat tekemään poikkeuksen hankintalainsäädännön soveltamisesta. Muutos olisi tekninen. Yksittäistapauksessa kysymyksessä olevien turvallisuusetujen keskeisyys arvioidaan siten Suomen lainsäädännön ja käytännön mukaisesti Suomessa.

Lain 1 §:n 2 momentin 4 kohdassa rajataan hankintalainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle myös kansainvälisten yhteistointasopimusten nojalla tehtävät hankinnat. Tällä tarkoitetaan EU:n jäsenvaltion ja kolmannen valtion tai kansainvälisen järjestön välistä sopimusta esimerkiksi yhteisen projektin toteuttamisesta. Muun muassa ulkoministeriön tekemät tai sen toimeksiannosta tehtävät kehitysyhteistyöhankinnat jäävät hankintalainsäädännön soveltamisalan ulkopuolelle. EY:n direktiivien mukaan lainkohdassa tarkoitetuista yhteistointasopimuksista on aina ilmoitettava komissiolle. Lain 1 §:n sanamuotoa ehdotetaan tarkennettavaksi Euroopan yhteisöjen komission ehdotuksen mukaan direktiivejä vastaavaksi siten, että lisätään 1 §:ään tiedoksiantovelvollisuutta komissiolle koskeva uusi 3 momentti. Tiedoksiantovelvollisuus koskee sopimuksia, joihin yksittäisten hankintojen tekeminen

perustuu. Velvollisuus koskee valtiota, eikä esimerkiksi valittua toimittajaa tai kehitysavun vastaanottajaa.

Lain 1 §:n 2 momentin 5 kohdassa rajataan soveltamisalan ulkopuolelle hankinnat, jotka tehdään maataloustulolaisissa (736/1989) tarkoitettujen tuotteiden tavoitehintojen toteuttamiseksi. Rajaus perustuu ETA-sopimuksen maataloustuotteiden kauppaa koskevaan poikkeukseen. Kyseinen 5 kohta ehdotetaan kumottavaksi vanhentuneena, sillä maataloustulolaki on kumottu EU-liittymissopimuksen yhteydessä.

2 §. *Hankintayksiköt.* Voimassa olevan lain 2 §:n 1 momentissa määritellään ne hankintayksiköt, joiden on noudatettava hankintalainsäädäntöä. Lain 1 momentin 5 kohdan mukaan lakia on sovellettava minkä tahansa yksikön hankinnassa, jos hankinnan toteuttamiseen on myönnetty julkista tukea siten, että tuen nettomäärä on yli puolet hankinnan arvosta. Myös Euroopan yhteisön rahastoista saatava tuki katsotaan tässä tarkoitetuksi julkiseksi tueksi. Mikäli julkinen tuki muodostuu korkotuetusta lainasta tai korkotuesta, lakia on sovellettava, mikäli korkotuki tai muu rahoitukseen saatu palautumaton tukiosuus nousee yli puoleen koko hankinnan arvosta. Tämänkaltaisen tilanteen lienee harvinaisen. Säännös perustuu EY:n hankintadirektiiveihin, joissa puhutaan hankintayksiköiden välittömästä tuesta ("contracting authorities subsidize directly").

Lainkohdan sanamuotoon ehdotetaan soveltamisalaa tarkentavaa muutosta. Voimassa olevassa laissa käytetty termi "rahoitus" on saattanut johtaa siihen käsitykseen, että jo pelkkä rahoitustuen olemassaolo voisi johtaa velvollisuuteen soveltaa hankintalainsäädäntöä. Muutos olisi tekninen. Termi "rahoitus" korvattaisiin viittaamalla hankinnan tekemistä varten myönnetyn tuen määrään.

Mikäli lain 2 §:n 1 momentin 5 kohdassa mainitun hankinnan tekijänä on yksityinen taho, tämänkin on sovellettava julkisista hankinnoista annetun lain säännöksiä. Sääntöjen soveltamisessa tulee tällöin kiinnittää huomiota lähinnä 5, 6 ja 7 §:ssä hankintamenettelyistä sekä tarjoajien ja tarjousten valinnasta annettuihin sääntöihin. Jos tuen saaja on yksityinen taho, ei hankinnassa kuitenkaan tarvitse noudattaa kynnysarvon ylittävistä hankinnoista annettuja asetuksia, ellei

kyseessä ole rakennusurakka.

3 §. *Kynnysarvon ylittävät hankinnat.* Voimassa olevan lain 3 §:ssä erotellaan toisistaan tiettyä markkamääristä arvoa suurempia ja pienempiä hankintoja koskeva sääntely. Julkisista hankinnoista annettu laki koskee kaikkia lain 2 ja 4 §:ssä määriteltyjä hankintoja niiden taloudellisesta arvosta riippumatta, mikäli jokin lain 1 §:ssä tarkoitettu raja ei koske hankintaa.

Kaikissa julkisissa hankinnoissa on pääsääntöisesti järjestettävä 5 §:ssä määritelty tarjouskilpailu, jossa noudatetaan syrjimättömyyden ja tasapuolisuuden periaatteita 6 ja 7 §:n mukaisella tavalla. Tämä sääntely perustuu lähinnä EY:n perustamissopimuksen 6, 30, 52 ja 59 artiklaan, jotka käsittelevät syrjimättömyyttä sekä tavaroiden ja palvelujen vapaata liikkuvuutta EU:n alueella. Tämän lisäksi, mikäli hankinnan arvo on vähintään hankinta-asetuksissa määritellyn kynnysarvon suuruinen, hankinnan tekemisessä on aina sovellettava peruspalveluasetuksen ja kynnysarvot ylittävistä tavara- ja palveluhankinnoista sekä rakennusurakoista annettun asetuksen (243/1995), jäljempänä hankinta-asetus, määrittämiä yksityiskohtaisia menettelysääntöjä. Yksityiskohtaiset menettelysäännöt perustuvat EY:n hankintadirektiiveihin. Peruspalvelusektoreilla (vesi- ja energiahuolto, liikenne ja teletoiminta) toimivien muiden kuin viranomaisyksiköiden on hankintatoimissaan noudatettava hankintalainsäädäntöä vain siinä laajuudessa kuin hankinnan arvo on vähintään määrätyn kynnysarvon suuruinen. Julkisista hankinnoista annetun lain ja asetusten noudattaminen on siten näiden yksiköiden osalta kynnysarvoa pienemmissä hankinnoissa vapaaehtoista. Niissä tapauksissa, joissa toimintaa harjoittava hankintayksikkö on samalla viranomainen, ei sillä ole velvollisuutta hankintalainsäädännön noudattamiseen peruspalvelutoimintaan liittyvissä kynnysarvoa pienemmissä hankinnoissa. Muissa kuin peruspalvelutoimintaan liittyvissä hankinnoissa on viranomaisyksikön kuitenkin noudatettava hankintalainsäädäntöä hankinnan arvosta riippumatta.

Koska hankintalainsäädännön soveltumisesta kynnysarvoja pienempiin hankintoihin on esiintynyt paljon epätietoisuutta, lain 3 §:ään ehdotetaan selventäviä muutoksia. Lain ja asetusten soveltamisalaa selvennettäisiin lähinnä lisäämällä kynnysarvon yleismääritelmä, jonka mukaan kynnysarvolla

tarkoitetaan tiettyä markkamääristä arvoa. Pykälän sisältö ilmenisi ehdotuksen mukaan selkeästi jo otsikosta.

4 §. *Määritelmät.* Voimassa olevan lain 4 § sisältää hankinnan, ehdokkaan, tarjoajan ja toimittajan määritelmät. Nämä määritelmät ovat keskeisiä lain soveltamisen kannalta. Hankinnan määritelmä on laaja. Hankinnalla tarkoitetaan tavaroiden ja palvelujen ostamista, vuokraamista ja siihen rinnastettavaa toimintaa sekä urakalla teettämistä. Laissa tarkoitettuna hankintana ei pidetä sellaista tuotantoa tai työsuoritusta, jonka hankintayksikkö toteuttaa omana työnään organisaationsa sisällä. Ehdokkaalla tarkoitetaan määritelmän mukaan sellaista tahoa, joka on pyytänyt saada osallistua tarjouskilpailuun. Tällöin on kysymys rajoitetusta hankintamenettelystä tai neuvottelumenettelystä, joissa hankintayksikkö pyytää tekemään osallistumishakemuksen. Tarjoajalla tarkoitetaan sellaista tahoa, joka tekee tarjouksen. Toimittajalla tarkoitetaan voimassa olevassa laissa tavarantoimittajaa, palvelun tarjoajaa tai työsuorituksen urakoitsijaa.

Voimassa olevaan lakiin sisältyvä toimittajan määritelmä on tarpeettoman yleisluontoinen ja osin ristiriitainen verrattuna muihin 4 §:n sisältämiin määritelmiin. Toimittajan määritelmää ehdotetaan tarkennettavaksi viittaamalla tahoon, joka myy, vuokraa tai muulla siihen rinnastettavalla tavalla toimittaa tavarantoimittajan palvelun tai urakoi työsuorituksen hankinnasta tehdyn sopimuksen perusteella. Muutos olisi tekninen.

5 §. *Hankintamenettelyt.* Julkisissa hankinnoissa on pääsääntöisesti aina järjestettävä tarjouskilpailu hankinnan arvosta riippumatta. Hankinnalla ei tarkoiteta 4 §:n mukaan hankintayksikön omaa työtä. Tarjouskilpailun järjestämisessä on aina kiinnitettävä huomiota ehdokkaiden ja tarjoajien tasapuoliseen ja syrjimättömään kohteluun lain 6 §:n mukaisesti. Nämä vaatimukset perustuvat EY:n perustamissopimuksen 6, 30, 52 ja 59 artiklaan. Mikäli hankinnan arvo on pienempi kuin EY:n hankintadirektiiveissä ja Suomen hankinta-asetuksissa määritellyt kynnysarvot, tarjouskilpailu voidaan järjestää joko julkaisemalla siitä hankintailmoitus tai pyytämällä tarjouksia suoraan riittävän monilta tahoilta. Tarjouspyyntöjen lukumäärästä päätettäessä tulee kiinnittää huomiota muun muassa hankinnan arvoon ja sen kiireellisyyteen. Mikäli kynnysarvon alittavassa hankinnassa tarjouksen haluaa tehdä myös jokin

sellainen taho, jolta tarjousta ei ole pyydetty, tälle tulee antaa tarjouspyyntö. Hankinnan tekeminen ei saa kuitenkaan tämän seurauksena viivästyä. Tämä säännös sisältyy jo nykyiseen lakiin, mutta sen soveltamista selvennetään nimenomaisella maininnalla kynnysarvot alittavasta hankinnasta. Ilmoitus tarjouskilpailusta voidaan julkaista Suomen ja/tai EU:n virallisessa lehdessä, paikallis-lehdessä, muissa lehdissä tai tiedotusvälineissä taikka esimerkiksi kunnan ilmoitustaululla. Tavoitteena on riittävän kilpailun aikaansaaminen. Jos hankinnan arvo on vähintään edellä mainittujen kynnysarvojen suuruinen, tarjouskilpailun järjestämisessä on noudatettava lain 3 §:n mukaisesti hankinta-asetuksilla säädettyjä yksityiskohtaisia menettelytapoja. Hankintailmoitus on tällöin julkaistava sekä Suomen että EU:n virallisessa lehdessä.

Mikäli hankinnan ennakoitu arvo on vähintään kynnysarvon suuruinen, hankinta voidaan erityisistä syistä toteuttaa ilmoitusta julkaisematta neuvottelemalla sopimuksesta suoraan yhden tai useamman toimittajan kanssa. Suoran neuvottelumenettelyn käytön edellytyksistä on määrätty hankinta-asetuksessa. Suoraa neuvottelumenettelyä voidaan käyttää muun muassa silloin kun muilla menettelyillä ei ole saatu lainkaan tarjouspyyntöä vastaavia tarjouksia tai alkuperäisen toimittajan kanssa tehtävä hankinta on ennalta arvaamattomien syiden vuoksi tarpeelliseksi tullut lisätilaus, jota ei voida erottaa alkupe- räisestä hankinnasta ilman suuria vaikeuksia. Perusteina voidaan mainita myös tekniset tai taiteelliset syyt, jolloin ainoastaan tietty toimittaja voi toteuttaa hankinnan, ja tavaran valmistaminen esimerkiksi tutkimusta tai kokeilua varten, eikä valmistus tapahdu teollisesti. Vastaavasti suoraan neuvotteluun voidaan ryhtyä, mikäli se on välttämätöntä äärimmäisessä kiiretilanteessa, joka ei ole seurausta hankintayksikön omista toimenpiteistä, vaan johtuu täysin odottamattomista ja ennakoimattomista tapahtumista. Äärimmäinen kiire voi seurata esimerkiksi vakavasta onnettomuustilanteesta, mikäli hankintojen suorittaminen onnettomuudesta aiheutuneiden vahinkojen korjaamiseksi on tehtävä erittäin kiireellisesti. Arvioinnissa tulee siten kiinnittää huomiota kiiretilanteen todellisiin syihin, kiireen ennakoitavuuteen sekä siihen, kuinka tärkeätä hankinnan tekeminen kiireellisenä on. Kiiretilanteessa tulee ensisijaisesti turvautua nopeutettuun hankintamenette-

lyyn, jossa tarjouskilpailulle asetettuja mää- rääkokoja voidaan lyhentää. Peruspalvelusek- torin (vesi- ja energiahuolto, liikenne ja tele- toiminta) hankinnoissa suoraan neuvottelu- menettelyyn voidaan peruspalveluasetuksen mukaan turvautua hieman laajemmin kuin muissa hankinnoissa.

Mikäli hankinnan ennakoitu arvo on kynnysarvoa pienempi, tarjouskilpailun järjestä- misestä voidaan poiketa vastaavasti edellä mainituilla suoran neuvottelumenettelyn käy- tön perusteilla. Erityisinä syinä olla järjestä- mättä tarjouskilpailua voidaan pitää myös hankinnan vähäistä arvoa tai tarjouskilpailun järjestämisestä aiheutuvia hankinnan arvoon nähden kohtuuttoman suuria hallinnollisia kustannuksia. Harkinta suoritetaan tapaus- kohtaisesti.

Lakiehdotuksessa täsmennettäisiin myös mahdollisuuksia poiketa kilpailuttamisesta lisäämällä 5 §:n 3 momenttiin termi "yhteis- hankintayksikkö". Hankinnasta ei tarvitse järjestää tarjouskilpailua silloin, kun hankin- ta tehdään hankintalainsäädäntöä noudatta- valta yhteishankintayksiköltä. Yhteishankin- tayksiköllä tarkoitetaan kuntien, valtion tai muiden laissa tarkoitettujen hankintayksiköi- den perustamaa lähtökohtaisesti omistajiensa hankinnoista keskitetysti huolehtivaa yksik- köä. Yhteishankintayksikkö vastaa tarjous- kilpailujen järjestämisestä, jolloin omista- jayksiköt voisivat ostaa tavaroita ja palveluja suoraan yhteishankintayksiköltä. Yhteishan- kintayksikkö ei kuitenkaan saa tarjota osta- miaan tuotteita tai palveluja muille kuin han- kintayksikön asemassa oleville omistajilleen. Tarjouskilpailua ei edelleenkään tarvitsisi järjestää silloin, kun hankinnan tekeminen on annettu toisen tehtäväksi toimeksian- tosopimuksella. Sopimuksen ehdoksi on täl- löin asetettava, että toimeksisaaja noudattaa hankinnan tekemisessä hankintalainsäädän- töä. Valtion hankintakeskuksen toimintaa jatkamaan perustettu Kauppatalo Hansel Oy on valtion hankintakeskuksen muuttamisesta osakeyhtiöksi annetun lain (1508/1994) mu- kaan 5 §:n 3 momentissa tarkoitettu yhteis- hankintayksikkö.

Hankintayksikön oman organisaation teke- mät palvelut ja työt, kuten rakennustyöt, jäävät voimassa olevan hankintalainsäädän- nön soveltamisalan ulkopuolelle. Esityksen mukaan kilpailuttamisvelvoite asetettaisiin eräille valtionavulla toteutettaville rakennus- töille, jotka nykyisen lain mukaan voidaan haluttaessa tehdä hankintayksikön omana

työnä. Hankintayksiköt velvoitettaisiin järjestämään tarjouskilpailu kaikista sellaisista rakennustöistä, joissa valtionavun myöntämisperusteena oleva hankkeen arvonlisäverollinen kustannusarvio on vähintään 5 000 000 markkaa. Kilpailuttamisvelvoitteen lisäedellytyksenä olisi, että hankkeen toteuttamiseen myönnetään niin sanottua hankekohtaista valtionapua. Eräät valtionapuviranomaiset ovat liittäneet jo tähänkin asti tukipäätöksiinsä kilpailuttamista koskevia ehtoja, joten lainmuutos vastaisi tältä osin näillä hallinnonaloilla viime vuosina omaksuttua käytäntöä.

Hankekohtaisella valtionavulla tarkoitettaisiin välittömästi hankkeen perustamiskustannusten kattamiseen myönnettävää valtionosuutta tai -avustusta. Hankekohtaisella valtionavulla tarkoitettaisiin myös esimerkiksi sosiaali- ja terveydenhuollon perustamishankkeissa noudatettavaa menettelyä, jossa hankkeita ei lopullisesti yksilöidä vielä siinä vaiheessa, kun valtionosuusviranomainen myöntää kiintiön kunnalle tai kuntayhtymälle. Tässä menettelyssä kunnalla tai kuntayhtymällä on kuitenkin vastuu tarkoituksestaan määrätyn hankkeen toteuttamisesta ja lopullinen valtionosuus määrätään vasta hankkeen valmistumisen jälkeen tehtävän yksilöidyn selvityksen perusteella. Kilpailuttamisvelvoite ei siten koskisi käyttökustannuksiin tai ylläpitokustannuksiin myönnettävää yleistä tukea, kuten kunnille kuntien valtionosuuslain perusteella myönnettävää tukea. Ympäristöministeriön alaisuudessa toimivan valtion asuntorahaston kautta kanavoitu tuki on pääsääntöisesti aravalainaa tai korkotukea, jolloin valtionapu muodostuu lähinnä alikorkoisuushyödyistä. Hankekohtaisen valtionavun määritelmä ei kata tämänkaltaista korkotukea, eikä korkotuen myöntämisestä seuraa omana työnä tehtävän rakentamisen kilpailuttamisvelvoitetta. Hankkeen kustannusarvion määrittelyssä sovellettaisiin nykyistä valtionapukäytäntöä, jossa otetaan huomioon palveluhankinnat (rakennustyön suunnittelu), hankkeeseen sisältyvät tavara-hankinnat (koneet ja laitteet) ja varsinainen rakennustyö arvonlisäveroineen. Arvonlisäveron sisällyttäminen kustannusarvioon valtionapukäytännössä perustuu muun muassa valtionavustuksia koskevien yleismääräysten muuttamisesta annettuun valtioneuvoston päätökseen (1122/1995).

Kilpailuttamisvelvoite koskisi hankekohtaisuuteen sisältyvää rakennusurakkaa.

Rakennusurakalla tarkoitetaan tässä hankinta-asetuksen liitteessä C mainitun toimialan työtä tai kokonaista rakennushanketta. Rakennusurakka määritellään myös mainitussa asetuksessa, ja sen mukaan sillä tarkoitetaan sellaista talonrakennus- tai muuta rakennus- tai purkutyötä, joka muodostaa taloudellisen tai teknisen kokonaisuuden. Mikäli palveluhankinta, kuten rakentamisen suunnittelutyö, toteutettaisiin rakentamisesta täysin erillisenä kokonaisuutena tai hankintana, palveluhankinta ei siten kuuluisi 5 §:n 4 momentissa tarkoitettun kilpailuttamisvelvollisuuden piiriin. Hankinta-asetuksen liitteessä C on lueteltu hankintalainsäädännön soveltamisalaan ensisijaisesti kuuluvat rakentamisen toimialatyypit. Peruskorjaaminen kuuluisi 5 §:n 4 momentin kilpailuttamisvelvoitteen soveltamisalaan.

Kilpailuttamisvelvoite merkitsisi velvollisuutta järjestää julkisista hankinnoista annetun lain mukainen tarjouskilpailu edellä määritellyissä rakennushankkeissa siitä huolimatta, että hankintayksikön oma organisaatio voisi suorittaa työn itse. Hankintayksikön oma organisaatio voi luonnollisesti osallistua tarjouskilpailuun muiden tarjoajien ohella vastaavin ehdoin. Tällöin on kuitenkin kiinnitettävä erityistä huomiota tarjouskilpailun tasapuolisuutta ja syrjimättömyyttä koskeviin vaatimuksiin, joita on täsmennetty lakiehdotuksen 6 ja 7 §:ssä. Kunnissa kustannusten vertailua helpottaa osaltaan kirjanpitolain (655/1973) soveltuminen kuntien toimintaan kuntalain (365/1995) 67 §:n mukaisesti 1 päivästä tammikuuta 1997 lähtien. Myös valtionavulla toteutettavien rakennustöiden kilpailuttamisesta voitaisiin tehdä poikkeuksia 5 §:n 2 momenttiin sisältyvien erityisten syiden perusteella. Tämän lisäksi valtionapuviranomainen voisi tehdä tapauskohtaisesti kilpailuttamisvelvoitetta koskevia poikkeuksia, mikäli tukipäätöksen erityinen tavoite sitä edellyttää tai tuen tarkoituksen toteutuminen muutoin vaarantuisi. Esimerkkinä valtionapupäätöksen erityisestä tavoitteesta tässä yhteydessä voidaan mainita ammattikouluissa oppilastyönä harjoittelutarkoituksessa tapahtuvan pienimuotoisen rakentamisen tukeminen.

Hankekohtaista valtionapua rakennushankkeiden toteuttamiseen myönnetään muun muassa sosiaali- ja terveysministeriön, opetusministeriön ja työministeriön hallinnonaloilla.

6 §. *Ehdokkaan ja tarjoajan valintaperusteet.* Voimassa olevan lain 6 §:ssä säädetään ehdokkaille ja tarjoajille asetettavista vaatimuksista, joiden perusteella voidaan arvioida näiden kelpoisuus tavarantoimittamiseen tai palvelun taikka urakan suorittamiseen. Lain mukaan vaatimukset voivat liittyä lähinnä teknisiin tai taloudellisiin edellytyksiin toteuttaa hankinta. Ehdokas tai tarjoaja, joka ei täytä 6 §:n mukaisesti asetettuja vaatimuksia, voidaan sulkea pois tarjouskilpailusta. Lainkohta liittyy ehdokkaan ja tarjoajan ominaisuuksien etukäteen tapahtuvaan arviointiin, eikä varsinaisten tarjousten vertailuun. Pykälän otsikko ehdotetaan muutettavaksi paremmin sisältöään vastaavaksi. Ehdokkaiden ja tarjoajien kelpoisuuden arvioinnista on annettu tarkempia määräyksiä hankinta-asetuksissa, jotka perustuvat EY:n direktiiveihin. Näitä yksityiskohtaisia määräyksiä on aina noudatettava, mikäli kysymyksessä oleva hankinta on arvoltaan vähintään kynnysarvon suuruinen ja ehdokkaille tai tarjoajille halutaan asettaa vaatimuksia. Vaatimusten asettaminen ei kuitenkaan ole pakollista. Hankinta-asetusten määräyksiä voidaan haluttaessa soveltaa myös kynnysarvoa pienemmän hankinnan toteuttamisessa. Lakiin ehdotetaan lisättäväksi uusi 6 §:n 2 momentti, jossa tehtäisiin tätä mahdollisuutta koskeva selventävä viittaus. Vastaavasti 6 §:n 1 momenttiin ehdotetaan lisättäväksi hankinta-asetuksiin sisältyvää hylkäysperustetta vastaava nimenomainen oikeus suorittaa ehdokkaan tai tarjoajan hylkääminen verojen tai sosiaalimaksujen laiminlyönnin perusteella hankinnan arvosta riippumatta. Laiminlyönti arvioidaan sen valtion verotuksen ja tietojen mukaan, jossa ehdokkaan tai tarjoajan päätoimipaikka sijaitsee. Mikäli tarjouskilpailusta poissulkemisen edellytykset täyttyvät, päätösvalta hylkäämisestä on hankintayksiköllä. Hylkääminen on edelleenkin perusteltava, mikäli ehdokas tai tarjoaja sitä pyytää. Lisäys olisi selkeyttävä ja linjassa hallituksen harmaan talouden torjumista koskevan periaatepäätöksen (1.2.1996) kanssa.

Ehdokkaille ja tarjoajille asetettavien kelpoisuusvaatimusten yksityiskohtaisuus vaihtelee muun muassa hankinnan laadun ja taloudellisen arvon mukaan. Vaatimukset voidaan esittää joko julkaistavassa hankintailmoituksessa tai tarjouspyynnössä. Vaatimusten asettamisessa, kelpoisuuden arvioinnissa ja myös muissa hankintamenettelyn vaiheissa on aina kiinnitettävä huomiota ehdokkai-

den ja tarjoajien tasapuoliseen ja syrjimättömään kohteluun. Kohtelun tasapuolisuudesta on huolehdittava myös silloin kun ehdokkaiden tai tarjoajien joukossa on hankintayksikön omaan organisaatioon kuuluva tai siihen kiinteässä taloudellisessa tai hallinnollisessa yhteydessä toimiva taho. Velvoite perustuu EY:n perustamissopimuksen 6, 30, 52 ja 59 artiklaan ja se on voimassa olevassa laissa sisällytetty 1 §:n 1 momenttiin. Asetetut vaatimukset eivät saa olla paikallisia, tiettyä aluetta tai kansallisuutta edustavia ehdokkaita tai tarjoajia suosivia. Mikäli valinnassa halutaan kiinnittää huomiota esimerkiksi työllistämisen tai verotulovaikutuksiin, vaikutuksia ei saa rajata alueellisesti. Näin ollen ehdoksi voidaan asettaa esimerkiksi nuorten työllistäminen, mutta ehtoa ei saa rajata pelkästään oman alueen nuorten työllistämiseen. Kaikille ehdokkaille ja tarjoajille on myös annettava tasapuolisesti oikeaa tietoa arviointiperusteista, perusteiden painotuksesta ja arvioinnin suorittamistavasta. Mikäli arviointiperusteet ovat tiedossa ja niitä sovelletaan myös tarjouksen valinnassa, perusteet on ilmoitettava hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjoissa. Myös ehdokas tai tarjoaja voi turvautua lain 8 ja 9 §:ssä säädettyihin oikeusturvakeinoihin.

Lain 6 §:ään ehdotetaan otettavaksi 3 momentti, joka tarkoittaisi velvoitetta ehdokkaiden ja tarjoajien tasapuoliseen ja syrjimättömään kohteluun. Erityisesti tulisi kiinnittää huomiota tasapuoliseen kohteluun ehdokkaan tai tarjoajan kotipaikasta riippumatta. Pykälän 3 momentissa todettaisiin lisäksi erikseen tasapuolisen kohtelun velvoitteesta niissä tapauksissa, joissa hankintayksikön omistama yhteisö tai laitos on yhtenä ehdokkaana tai tarjouksen tekijänä. Uusi 6 §:n 3 momentti täsmentäisi lain 1 §:n 1 momentin yleisluonteista lausumaa.

7 §. *Tarjousten valinta.* Voimassa olevan lain 7 § säättää tarjouksen valinnasta ja siinä sovellettavista arviointiperusteista. Hankinnasta päättämiseen viittaava otsikko ehdotetaan muutettavaksi lainkohdan sisältöä paremmin vastaavaksi.

Hankintalainsäädännön mukaisella kilpailuttamisella tavoitellaan kustannussäästöjä ja hankintojen hyvää laatutasoa. Nykyisen lain mukaan tarjouksista on hyväksyttävä joko hinnaltaan halvin tai kokonaistaloudellisesti edullisin tarjous. Ennakoidulta arvoltaan vähintään kynnysarvojen suuruisia hankintoja koskevilla asetuksilla tarjousten valintape-

rusteet ovat samat, mutta ne on mainittu toisessa järjestyksessä ja etusija on annettu kokonaistaloudelliselle edullisuudelle. Esityksessä ehdotetaan tämän järjestyksen omaksumista yhtenäisyyden vuoksi myös kynnysarvoja pienemmissä hankinnoissa. Esimerkiksi palveluhankinnoissa ja rakentamisessa pelkän hinnan käyttäminen valintaperusteena johtaa usein huonoon lopputulokseen. Näissä hankinnoissa tulisikin käyttää valintaperusteena ensisijaisesti kokonaistaloudellisuutta, sillä määräävä tekijä on yleensä laatu, eikä hinta. Kokonaistaloudellisen edullisuuden käsitettä ei määritellä laissa, mutta tarjoajien tasapuolisen ja syrjimättömän kohtelun periaate edellyttää tarjouksen valintaperusteiden ilmoittamista etukäteen joko hankintailmoituksessa tai tarjouspyyntöasiakirjassa. Mikäli tarjouksen valintaperusteena käytetään kokonaistaloudellisuutta, tulee valintaperusteiden avoimuuteen kiinnittää erityistä huomiota. Mikäli mahdollista, valintaperusteiden keskinäinen järjestys ja painoarvo tulisi ilmoittaa etukäteen. Tarjouksen valinta on aina suoritettava objektiivisin perustein. Tarjouksen valintaperusteista ja suoritetusta arvioinnista olisi tarjouskilpailun ratkaisemisen jälkeen myös ilmoitettava kaikille tarjouskilpailuun osallistuneille. Tiedonantoon liittyvä muutosehdotus sisältyy lakiehdotuksen 9 a §:n 2 momenttiin. Elinkeinonharjoittajien liikesalaisuuksia koskevia tietoja ei kuitenkaan saa ilmaista missään hankintamenettelyn vaiheessa ilman kyseessä olevan elinkeinonharjoittajan suostumusta.

Tasapuolisuus edellyttää myös, että hankintayksikön oman organisaation mahdollisesti tekemä tarjous on muiden tarjousten kanssa vertailukelpoinen. Kilpailuneuvosto on oikeuskäytännössään edellyttänyt kaikkien asiaankuuluvien kustannusten huomioon ottamista tarjousvertailussa. Hankintayksikön oman organisaation kilpailuttamisessa tulisi kiinnittää huomiota myös tarjoajan hankintayksiköltä mahdollisesti saaman tuen määrään.

Tarjouksen valintaperusteista on annettu tarkempia määräyksiä vähintään kynnysarvon suuruisia hankintoja koskevissa asetuksissa, jotka perustuvat EY:n hankintadirektiiveihin. Asetuksissa on määriteltä kokonaistaloudellisen edullisuuden arviointiperusteiksi esimerkiksi hinta, toimitusaika, valmistuspäivä, käyttökustannukset, laatu, tuotteen elinkaarikustannukset, esteettiset ja toiminnalliset ominaisuudet, tekniset ansiot, huol-

topalvelut, toimitusvarmuus, tekninen tuki ja tuotteen elinkaaren aiheuttama ympäristökuormitus. Mikäli hankinnan arvo on vähintään kynnysarvon suuruinen, tarjouksen valinnassa on noudatettava hankinta-asetusten määräyksiä. Näitä määräyksiä voidaan soveltaa haluttaessa hankinnan arvosta riippumatta. Lakiin ehdotetaan otettavaksi tarjousten valintaa selkeyttävä 7 §:n 2 momentti, jossa nimenomaisesti viitattaisiin hankinta-asetuksiin tarjousten valinnan suorittamisessa.

8 §. *Vahingonkorvaus*. EY:n valvontadirektiivien mukaan kansallisiin julkisten hankintojen oikeusturvakeinoihin tulee sisältyä oikeus vahingonkorvaukseen. Vahingonkorvausoikeudesta säädetään lain 8 §:ssä, jonka mukaan korvaukseen on oikeutettu sellainen toimittaja, jolle on aiheutettu vahinkoa hankintalainsäädännön vastaisella teolla. Toimittaja määritellään lain 4 §:n mukaan tahoksi, joka on valittu toteuttamaan hankinta tarjouskilpailun seurauksena. Tässä hankintamenettelyn vaiheessa on yleensä tehty myös hankintasopimus, jonka rikkomisesta seuraa sopimusoikeudellinen vastuu. Vahinkoa voi kuitenkin syntyä myös ehdokkaalle ja tarjoajalle lähinnä tarjouskilpailuun osallistumisesta aiheutuneina kustannuksina ja saamatta jääneenä voittona. Tämä käy ilmi myös voimassa olevan lain esitöistä. Lain 8 §:n 1 momenttia ehdotetaan täsmennettäväksi lisäämällä korvaukseen oikeutettuihin ehdokas ja tarjoaja. Samoin 8 §:n 1 momenttia ehdotetaan tarkennettavaksi myös lainsäädäntöviittausten osalta, ottaen huomioon erityisesti maailman kauppajärjestön julkisten hankintojen sopimuksen voimaansaattaminen. Viittaus Euroopan yhteisön lainsäädäntöön kattaa EY:n perustamissopimuksen ja direktiivit, joihin valmistellaan muutoksia edellä mainitun sopimuksen seurauksena. Vuoden 1996 alusta lukien niillä valtioilla, jotka ovat liittyneet maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevaan sopimukseen, on oikeus hakea vahingonkorvausta lain 8 §:n mukaisesti.

Lain 8 §:n 2 momentissa säädetään vahingon toteennäyttämisestä peruspalvelusektorin (vesi- ja energiahuolto, liikenne ja teletoiminta) hankinnoissa. Vahinkoa kärsineen näyttötaakkaa on kevennetty siltä osin kuin korvausvaatimus koskee tarjousmenettelystä aiheutuneita kuluja. Säännös perustuu EY:n toiseen valvontadirektiiviin. Koska taloudellisen vahingon toteennäyttäminen on yleensä

vaikeaa, näyttötaakkaan liittyvät helpotukset olisi tarkoituksenmukaista laajentaa koskemaan kaikkia hankintoja hankinnan arvosta ja hankintayksikön toimialasta riippumatta. 8 §:n 2 momenttiin sisältyvä rajaava viittaus kynnysarvon ylittäviin hankintoihin ehdotetaan poistettavaksi.

9 §. *Kilpailuneuvoston määräämät seuraa-*
mukset. EY:n valvontadirektiivejä vastaavien oikeusturvakeinojen käyttäminen kuuluu Suomessa vahingonkorvauksesta määräämis-
tälukuun ottamatta kilpailuneuvoston toimi-
valtaan. Voimassa olevan lain mukaan kil-
pailuneuvosto ei kuitenkaan käsittele kyn-
nysarvoja pienempiä hankintoja koskevia
hakemuksia. EY:n perustamissopimus kui-
tenkin edellyttää, että julkisissa hankinnoissa
turvataan syrjimättömyyden ja tasapuolisuus-
den periaatteiden toteutuminen kaikissa han-
kinnoissa. Myös julkisista hankinnoista an-
nettua lakia sovelletaan kynnysarvoa pie-
nempien hankintojen tekemisessä. Kilpailu-
neuvoston toimivaltaa ehdotetaan laajennet-
tavaksi siten, että valitusoikeus koskisi kaik-
kia hankintoja niiden arvosta riippumatta.
Voidaan olettaa, että käsittelyyn tuotaisiin
edelleenkin vain joko periaatteellisesti tai
taloudellisesti merkittäviä kanteita, sillä hä-
vinnyt osapuoli voidaan velvoittaa korvaa-
maan vastapuolen oikeudenkäyntikulut.

Voimassa olevan lain 9 §:n 1 momenttia
ehdotetaan tarkennettavaksi lainsäädäntöviit-
tausten osalta samoin kuin 8 §:n 1 momen-
tissa maailman kauppajärjestön julkisten
hankintojen sopimuksen voimaansaattami-
seksi. Vuoden 1996 alusta lukien sopimus-
valtioiden tarjoajilla on oikeus tehdä hake-
mus kilpailuneuvostolle sopimuksen sovelta-
misalaa kuuluvissa asioissa lain 9 §:n mu-
kaisesti.

Kilpailuneuvoston toimivaltaan kuuluvat
oikeusturvakeinot määritellään lain 9 § 1
momentin 1 - 3 kohdassa. Momenttiin ehdo-
tetaan otettavaksi uusi 4 kohta, jossa annea-
taan mahdollisuus rangaistus- ja korvaus-
luonteisen hyvitysmaksun määräämiseen.
Maksu määrättäisiin hankintayksikön suori-
tettavaksi hankintalainsäädännön vastaisen
menettelyn seurauksena. Hyvitysmaksu olisi
kilpailuneuvoston käytettävissä oleva toissi-
jainen keino, joten hankintamenettelyyn tuli-
si ensisijaisesti puuttua kumoamalla hankin-
tapäätös, kieltämällä virheellinen menettely
tai velvoittamalla hankintayksikkö korjaa-
maan virheellinen menettely. Lähtökohtai-
sesti hyvitysmaksu voitaisiin määrätä silloin

kun muihin oikeuskeinoihin ryhtyminen
saattaisi aiheuttaa 10 §:n 3 momentin mukai-
sesti hankintayksikölle, muiden tahojen oi-
keuksille tai yleisen edun kannalta suurem-
paa haittaa kuin mitä toimenpiteen edut oli-
sivat. Jos hakemus on pantu vireille vasta
sopimuksen tekemisen jälkeen, hyvitysmak-
su olisi kuitenkin yksittäistä hankintaa kos-
kevassa asiassa ensisijainen oikeuskeino.

Hyvitysmaksu voitaisiin määrätä maksetta-
vaksi sellaiselle tarjouskilpailuun osallistu-
neelle asianosaiselle, jolla olisi ollut todelli-
nen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu. Sa-
namuoto vastaa 8 §:n 2 momentin vahingon-
korvausta koskevaa säännöstä ja EY:n han-
kintadirektiiveissä käytettyä määritelmää:
"would have had a real chance of winning
the contract". Hakijan olisi siten osoitettava,
että tämä olisi jokseenkin varmasti voittanut
tarjouskilpailun. Hyvitysmaksu voitaisiin
tuomita pääsääntöisesti vain yhdelle hakijal-
le. Hyvitysmaksua ei voitaisi määrätä, mikäli
hakijana olisi edellä mainitun asianosaisen
sijasta jokin 9 §:n 2 momentissa määritelty
viranomainen.

Hyvitysmaksun markkamäärää asetettaessa
otettaisiin huomioon ensisijaisesti hankin-
tayksikön virheelliseen toimintaan liittyvät
seikat, kuten virheen tai laiminlyönnin laatu,
hankinnan kokonaisarvo sekä hakijana ole-
valle tarjoajalle aiheutuneet kustannukset ja
muu vahinko. Hakijalla on velvollisuus näyt-
tää toteen virheellisestä menettelystä aiheu-
tuneen vahingon määrä.

Hyvitysmaksun määrääminen ei estäisi
hakijaa hakemasta vahingonkorvausta ylei-
sessä alioikeudessa 8 §:n mukaisesti, mikäli
todellisen vahingon määrä ylittäisi tuomitun
hyvitysmaksun. Hyvitysmaksu olisi kuiten-
kin otettava huomioon korvausvelvollisuutta
ja korvauksen määrää arvioitaessa. Mahdol-
lisuus hyvitysmaksun saamiseen pienentäisi
hakijan tarvetta ajaa erillisiä kanteita eri tuo-
mioistuimissa ja vähentäisi samalla prosessi-
kustannuksia.

Voimassa oleva 9 § ehdotetaan selkeyden
vuoksi jaettavaksi kahdeksi pykäläksi eli 9
ja 9 a §:ksi. Samalla 9 §:n otsikko ehdote-
taan muutettavaksi pykälän sisältöä parem-
min vastaavaksi.

9 a §. *Asian saattaminen kilpailuneuvos-*
toon. Voimassa olevan lain mukaan hake-
muksen voi tehdä kilpailuneuvostolle ainoas-
taan 9 §:n 1 momentissa määritelty asian-
osainen ja 2 momentin mukaan myös kaup-
pa- ja teollisuusministeriö ja rakennusurakoi-

ta koskevista asioista lisäksi valtiovarainministeriö. Asianosaisella tarkoitetaan henkilöä, jolla on oikeudellinen intressi saada muutos virheelliseen hankintamenettelyyn. Ministeriöiden vireillepano-oikeuden tarkoituksena on ollut täyttää velvoite, jonka mukaan Euroopan komissio voi vaatia Suomen valtiota ryhtymään asianmukaisiin toimenpiteisiin EY:n perustamissopimuksen 169 artiklan nojalla, mikäli suomalainen hankintayksikkö on syyllistynyt virheelliseen menettelyyn. Esityksen mukaan vireillepano-oikeus kilpailuneuvostossa laajennettaisiin kattamaan myös sellaiset valtion viranomaiset, jotka ovat myöntäneet kyseessä olevan rakenushankkeen toteuttamiseen lain 5 §:n 4 momentissa tarkoitettua hankekohtaista valtionapua. Vireillepanoon oikeutettuja viranomaisia olisivat lähinnä opetusministeriö ja valtiovarainministeriö sekä ne sosiaali- ja terveysministeriön ja työministeriön hallinnonalojen aluehallintoviranomaiset, jotka myöntävät valtionapua hankkeille. Viranomaisista ehdotetaan säädettäväksi uuden 9 a §:n 1 momentissa.

Voimassa olevan lain 9 §:n 3 momentin mukaan yksittäistä hankintaa koskevaa hakemusta ei voida tutkia, mikäli se on pantu vireille hankintaa koskevan sopimuksen tekemisen jälkeen. Tässä yhteydessä kilpailuneuvosto on tulkinnut hankintasopimuksen tekemisellä tarkoitettavan tarjouspyynnössä mainitun yksityiskohtaisen sopimuksen solmimista asianosaisten välillä. Mikäli hankintasopimus on tarkoitus tehdä kirjallisena, kilpailuneuvosto on tulkinnut sopimuksen tekemisellä tarkoitettavan sopimuksen allekirjoittamista. Lakiehdotuksen 9 a §:n 2 momentin mukaan hankintasopimus ei olisi enää esteenä hakemuksen tutkimiselle, mikäli hakemus on tehty 14 päivän kuluessa siitä, kun tarjouskilpailuun osallistuneet tahot ovat saaneet tiedon tarjouskilpailun tuloksesta. Ehdotettu muutos ei estäisi hankintasopimuksen välitöntä allekirjoittamista, eikä kilpailuneuvosto voisi puuttua sopimuksen siviilioikeudelliseen sitovuuteen purkamalla sopimuksen. Kilpailuneuvosto ei siten yleensä voisi ryhtyä 9 §:n 1 momentin 1—3 kohdassa mainittuihin toimenpiteisiin, kuten hankintapäätöksen kumoamiseen, mikäli hakemus on pantu vireille sopimuksen tekemisen jälkeen. Hankintayksikkö voitaisiin kuitenkin määrätä maksamaan lakiehdotuksen 9 §:n 1 momentin 4 kohdassa määritelty hyvitysmaksu.

Hakemuksen vireillepanon ajankohdasta riippumatta kilpailuneuvosto voi asettaa 9 §:n 1 momentin 2 kohdan mukaisen soveltamiskiellon tai 3 kohdan mukaisen velvoituksen tietyissä hankintasääntöjen rikkomus tilanteissa, joissa ei ole kysymys yksittäisestä määrittelystä hankinnasta. Kilpailuneuvosto voi puuttua sille tehdyn hakemuksen perusteella esimerkiksi hankintayksikön yleisesti soveltamien syrjivien hankintaohjeiden tai teknisten eritelmien ylläpitämiseen. Kilpailuneuvosto voi puuttua myös jatkuvaan kilpailuttamisvelvoitteen laiminlyömiseen siltä osin kuin toimivaltaa ei ole rajattu pois sopimuksen tekemisellä. Alalla toimiva yritys voi siten tehdä hakemuksen kilpailuneuvostolle hankintayksikön aikaisempien laiminlyöntien perusteella edellisen sopimuskauden ollessa päättymässä. Hakemus ennakoi tällöin suurella todennäköisyydellä seuraavan sääntörikkomuksen toistumista. Vaikka hyvitysmaksua ei voitaisi määrätä viranomaisen ollessa hakijana, kilpailuneuvostolla on kuitenkin käytettävissään mahdollisuus kiellon tai velvoitteen antamiseen, jos kysymyksessä on edellä määritelty yleinen hankintasääntöjen vastainen toiminta, jossa sopimuksen olemassaolo ei vaikuta asian hankintaan. Hakemuksen tutkiminen edellyttää luonnollisesti myös tämänkaltaisissa tapauksissa yleisten vireillepanon edellytysten täytymistä.

Lakiehdotuksen mukaan yksittäistä hankintaa tai hankintapäätöstä koskeva hakemus olisi tehtävä kilpailuneuvostolle 14 päivän kuluessa tarjouskilpailun ratkaisun tiedoksisaannista. Vireillepanoaika vastaa kuntalain 93 §:n oikaisuvaatimuksen tekemiselle asetettua määräaika. Mikäli tiedoksiantoa ei ole suoritettu saantitodistuksin tai tiedoksisaantiaikaa ei muutoin voida osoittaa, asianosaisten katsotaan saaneen tiedon tarjouskilpailun ratkaisemisesta seitsemäntenä päivänä tiedoksiantoa koskeva asiakirjan antamisesta postin kuljetettavaksi. Aikamäärä vastaa muun muassa tiedoksiannosta hallintoasioissa annetun lain (232/1966) ja kuntalain tiedoksiantamissääntöjä. Hävinneelle tarjoajalle tehdyn ilmoituksen tai sen liitteiden tulisi sisältää olennaiset tiedot tarjouskilpailun ratkaisemisesta sekä siihen vaikuttaneista keskeisistä seikoista. Tällaisia seikkoja ovat lähinnä tarjouskilpailun voittaneen tarjoajan nimi, ehdokkaan, tarjoajan ja tarjouksen valintaperusteet ja niiden soveltamistapa.

Kilpailuneuvoston toimivallan laajentaminen kynnysarvon alittavista hankinnoista tehtyihin hakemuksiin ei lakiehdotuksen 9 a §:n 3 momentin mukaan koskisi lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa määriteltyjen peruspalvelusektorilla toimivien (vesi- ja energiahuolto, liikenne ja teletoiminta) yksiköiden peruspalvelutoimintoihin liittyviä hankintoja. Peruspalvelutoiminnot on määritelty peruspalveluasetuksen 3 §:ssä. Hakemus peruspalveluuyksikön peruspalvelutoimintaan liittyvästä hankinnasta voidaan tehdä edelleen vain, mikäli hankinnan arvo on vähintään EY:n direktiivissä ja Suomen vastaavassa asetuksessa määriteltyjen kynnysarvojen suuruinen. Tämä johtuu siitä, ettei EY:n valvontadirektiivien mukaisia vaatimuksia ole tarkoituksenmukaista ulottaa laajemmalle kuin on välttämätöntä. Peruspalvelusektorilla toimivat yksiköt eivät ole perinteisesti olleet luonteeltaan viranomaisia. Lisäksi sektorilla toimii lukuisia yksityisiä toiminnan harjoittajia. Erityisesti kilpailuttamisveloitteen taustalla olevat EY:n perustamis-sopimuksen säännöt eivät sovellu yksityisten yksiköiden toimintaan. Tämä koskee myös peruspalvelusektorilla toimivien viranomaisten peruspalvelutoimintaan liittyviä hankintoja. Näiden peruspalvelusektorilla toimivien viranomaisyksiköiden muissa kuin peruspalvelutoimintaan liittyvissä hankinnoissa hakemuksen tekeminen on kuitenkin mahdollista myös kynnysarvon alittavissa hankinnoissa.

11 a §. *Sovittelumenettely.* EY:n toisessa valvontadirektiivissä määrätään vapaaehtoisesta välimiesmenettelyn kaltaisesta sovittelumenettelystä. Sovittelumenettelyllä tarkoitetaan oikeusturvakeinoa, joka on lain 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitettujen peruspalvelusektorilla (vesi- ja energiahuolto, liikenne ja teletoiminta) toimivien yksiköiden käytettävissä. Euroopan komissio on edellyttänyt, että sovittelumenettelyn käynnistämistä koskevasta mahdollisuudesta tulisi mainita laissa tai muussa kansallisessa säädöksessä.

Lakia ehdotetaan täydennettäväksi siten, että sovittelumenettelyä koskevat määräykset kirjattaisiin uuteen 11 a §:ään. Pykälän 1 momentissa säädettäisiin menettelyn soveltamisalasta peruspalvelusektorin hankinnoissa. Sovittelumenettelyn käynnistämistä voisi pyytää sellainen asianosaisasemassa oleva ehdokas, tarjoaja tai toimittaja, joka katsoo hankintayksikön syyllistyneen hankintalainsäädännön vastaiseen menettelyyn. Sovittelumenettelyn käynnistäminen edellyttää, että

sekä hankintayksikkö että hakija hyväksyvät menettelyn. Asianosais- ja lainsäädäntöviitaukset vastaisivat vahingonkorvauksesta ja kilpailuneuvostomenettelystä 8 ja 9 §:ssä säädettyä. Sovittelumenettelyn käynnistäminen olisi rinnakkainen oikeusturvakeino vahingonkorvausoikeuden ja kilpailuneuvostokäsittelyn ohella.

Lakiehdotuksen 11 a §:n 2 momentin mukaan sovittelumenettelyn käynnistämistä pyydetäisiin kirjallisesti kauppa- ja teollisuusministeriöltä, joka toimittaisi hakemuksen Euroopan komissiolle. Hakemus sovittelumenettelyn käynnistämisestä tulisi tehdä 14 päivän kuluessa siitä, kun tarjoajat ovat saaneet tiedon tarjouskilpailun ratkaisusta tai sitä koskevasta päätöksestä 9 a §:ssä määritellyllä tavalla. Euroopan komissio nimeää yhden sovittelijan jäsenvaltioiden komissiolle edeltä käsin ilmoittamien asiantuntijoiden joukosta. Tämän lisäksi molemmat osapuolet nimeävät yhden sovittelijan. Osapuolet vastaavat omista menettelystä aiheutuneista kuluistaan. Sovittelijat raportoivat menettelyn tuloksista komissiolle. Kauppa- ja teollisuusministeriö voisi tarvittaessa antaa tarkempia määräyksiä sovittelumenettelystä.

14 §. *Vaitiolovelvollisuus.* Yleisten asiakirjain julkisuudesta annettu laki, jonka muutostyö on käynnissä, sääntelee lain soveltamisalaan kuuluvien viranomaisten toimintaa myös julkisten hankintojen tekemisessä. Lain mukaan viranomaisten tulee antaa tietoja tarjouskilpailusta ja sen ratkaisemisesta. Tarjouskilpailuun osallistuneilla ehdokkailla ja tarjoajilla on asianosaisina suhteellisen laaja oikeus saada hankintayksiköltä pyynnöstä tarjouskilpailua koskevia tietoja muun muassa voitaneen tarjouksen hinnasta, mikäli hinta on ollut ainoa valintaperuste, ja muista sovelletuista valintaperusteista. Yleisten asiakirjain julkisuudesta annettuun lakiin perustuvien velvoitteiden tarkentamiseksi ja Euroopan komission ehdotuksen mukaisesti lain 14 §:ää ehdotetaan muutettavaksi niin, että siihen otetaan uusi 1 momentti. Momentissa säädettäisiin hankintayksiköiden velvollisuudesta noudattaa yleisten asiakirjain julkisuudesta annettua soveltuvin osin. Muutos ei puuttuisi nykyiseen oikeustilaan, vaan olisi yksinomaan selvittävä.

Kynnysarvon ylittävistä hankinnoista annetuissa asetuksissa on määrätty erikseen hankintamenettelyjä koskevien kirjallisten selvitysten ja tilastotietojen antamisesta sekä

hankintojen jälki-ilmoitusvelvollisuudesta. Hankintapäätös on pystyttävä perustelemaan 6 ja 7 §:ssä säädettyjen vaatimusten mukaisesti. Tämän ohella on otettava huomioon, ettei kilpailuneuvoston toimivalta käsitellä hankintaa koskevaa asiaa katkeaisi lakiehdotuksen 9 a §:n 2 momentin mukaan ennen tarjouskilpailun ratkaisun tiedoksisaamista. Vaikka yleisten asiakirjain julkisuudesta annettu laki ei lähtökohtaisesti sovellu peruspalvelusektorilla toimivan yksityisen yksikön hankintatoimeen, tulee näidenkin yksiköiden kiinnittää huomiota julkisista hankinnoista annetussa laissa ja hankinta-asetuksissa säädettyihin muihin tiedoksiantoa ja julkisuutta koskeviin velvoitteisiin.

Voimassa olevan lain 14 §:n 1 momentti ehdotetaan siirrettäväksi 2 momentiksi. Lainkohta sisältää salassapitosäännöksen, jolla poiketaan yleisestä asiakirjajulkisuudesta. Säännöksen mukaan hankintamenettelyssä tiedoksi saatujen elinkeinonharjoittajan liiket- tai ammattisalaisuuksien ilmaiseminen on kiellettyä ilman elinkeinonharjoittajalta saatua nimenomaista suostumusta. Momentin salassapitovelvollisuutta ehdotetaan laajennettavaksi Euroopan komission suositusta ja EY:n direktiivien sanamuotoa vastaavaksi. Salassa olisi pidettävä liike- ja ammattisalaisuuksien ohella myös muu niihin verrattava

seikka, jonka ilmaiseminen saattaisi aiheuttaa taloudellista vahinkoa elinkeinonharjoittajalle. Esityksen sanamuoto vastaa valmis-teilla olevaa asiakirjojen julkisuutta koskevan lainsäädännön uudistamista.

2. Voimaantulo

Lainmuutokset ehdotetaan tuleviksi voimaan mahdollisimman pian sen jälkeen, kun ne on hyväksytty ja vahvistettu.

Lainmuutosta ei olisi sovellettava hankinnoissa, joita koskeva menettely on käynnistetty ennen lain voimaantuloa. Hankintamenettelyn käynnistämällä tarkoitetaan esimerkiksi hankintailmoituksen julkaisemista tai tarjouspyynnön tekemistä lain 5 §:ssä säädetyllä tavalla. Hankintamenettelyn käynnistämiseen rinnastetaan tässä yhteydessä rakentamistyön aloittaminen hankintayksikön omana työnä organisaation sisällä, mikäli kysymyksessä on lakiehdotuksen 5 §:n 4 momentissa tarkoitettu rakennustyö.

Lain voimaantulon yhteydessä tarkistetaan kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskevia asetuksia sen jälkeen kun maailman kauppajärjestön julkisten hankintojen sopimuksesta seuraavat direktiivimuutokset ovat tulleet voimaan.

Edellä esitetyn perusteella annetaan Eduskunnan hyväksyttäväksi seuraava lakiehdotus:

Laki

julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisista hankinnoista 23 joulukuuta 1992 annetun lain (1505/1992) 1 §:n 2 momentti, 2 §:n 1 momentin 5 kohta, 3 §, 4 §:n 4 kohta, sekä 5—9 ja 14 §, sellaisina kuin niistä ovat 3 § laissa 1523/1994 ja 5, 7, 8 ja 9 § osaksi mainitussa laissa, sekä

lisätään 1 §:ään uusi 3 momentti ja lakiin uusi 9 a ja 11 a § seuraavasti:

1 §

Sovelamisala ja tarkoitus

vosta.

3 §

Kynnysarvon ylittävät hankinnat

Vähintään tietyn markkamäärän eli kynnysarvon suuruisia ja kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskevista menettelytavoista ja muista kysymyksistä säädetään asetuksella Euroopan yhteisön lainsäädännön mukaisesti.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

4) toimittajalla sitä, joka myy, vuokraa tai muulla siihen rinnastettavalla tavalla toimittaa tavarat, suorittaa palvelun tai urakoi työsuorituksen hankintasopimuksen perusteella.

5 §

Hankintamenettelyt

Hankinnassa on käytettävä hyväksi olemassa olevat kilpailumahdollisuudet. Hankinnasta on sen arvosta riippumatta joko ilmoitettava tai tarjouksia on muutoin pyydetty hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä. Mikäli kynnysarvon alittavas-

Tätä lakia ei sovelleta:

1) salassa pidettävässä hankinnassa, eikä sellaisessa hankinnassa, jossa valtion keskeiset turvallisuusedut edellyttävät muun menettelyn käyttämistä tai jossa noudatetaan lain, asetuksen tai hallinnollisen määräyksen nojalla erityisiä turvamääräyksiä;

2) hankinnassa, jonka kohde soveltuu pääasiallisesti sotilaalliseen käyttöön;

3) kansainvälisen järjestön erityisen menettelyn nojalla tehtävässä hankinnassa; eikä

4) Suomen solmiman kansainvälisen yhteistoimintasopimuksen nojalla tehtävässä hankinnassa.

Edellä 2 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen kansainvälisten yhteistoimintasopimukset on annettava tiedoksi Euroopan yhteisöjen komissiolle.

2 §

Hankintayksiköt

Tässä laissa tarkoitettuja hankintayksiköitä ovat:

5) mikä tahansa hankinnan tekijä silloin kun 1, 2 tai 4 kohdassa mainittujen yksiköiden hankinnan tekemistä varten myöntämisen tuen määrä on yli puolet hankinnan ar-

sa hankinnassa muu toimittaja kuin se, jolta tarjouksia on pyydetty, haluaa tehdä tarjouksen, hänellä on oikeus saada tarjouksen tekemistä varten tarjouspyyntö. Hankinta ei saa tämän vuoksi kuitenkaan viivästyä.

Hankinta saadaan tehdä ilman tarjouskilpailua vain erityisistä syistä. Tällaisina syinä voidaan pitää muun muassa hankinnan vähäistä arvoa tai suoran neuvottelumenettelyn käytölle asetettuja ehtoja, joista säädetään kynnysarvon ylittävistä hankinnoista annetuissa asetuksissa.

Tarjouskilpailua ei kuitenkaan tarvitse järjestää yhteishankinnassa, kun hankinta tehdään sellaiselta yhteishankintayksiköltä, joka on noudattanut tämän lain säännöksiä hankinnan tekemisestä. Hankintayksikön, joka antaa hankinnan toisen tehtäväksi, on asetettava ehdoksi, että hankinnan tekijä noudattaa, mitä tässä laissa säädetään.

Rakennusurakkaa ei saa toteuttaa omana työnä järjestämättä tarjouskilpailua, jos hankkeen toteuttamiseen myönnetään hankkeesta valtionapua ja hankkeen valtionavun perusteena oleva arvonalisäverollinen kustannusarvio on vähintään 5 000 000 markkaa. Tarjouskilpailun järjestämisestä voidaan luopua edellä 2 momentissa määritellyistä syistä tai valtionapuviranomaisen päätöksellä tuen tarkoituksen sitä edellyttäessä.

6 §

Ehdokkaan ja tarjoajan valintaperusteet

Tarjouskilpailusta voidaan sulkea pois sellainen ehdokas tai tarjoaja, jolla ei voida katsoa olevan teknisiä, taloudellisia tai muita edellytyksiä hankinnan toteuttamiseksi tai joka on laiminlyönyt verojen tai lakisääteisten sosiaalimaksujen suorittamisen Suomessa tai siinä maassa, jossa toimittajan päätoimipaikka sijaitsee (*sijoittautumismaa*). Tällaiselle ehdokkaalle on pyynnöstä annettava tieto hylkäämisen perusteista.

Kynnysarvon alittavien hankintojen tekemisessä ehdokkaiden ja tarjoajien taloudellista ja teknistä suorituskykyä koskevassa arvioinnissa voidaan noudattaa soveltuvin osin kynnysarvon ylittävistä hankinnoista annettuja asetuksia.

Ehdokkaita ja tarjoajia on kohdeltava tasapuolisesti ja syrjimättä kaikissa hankintamenettelyn vaiheissa. Jos ehdokkaana tai tarjouksen tekijänä on hankintayksikön

omistama yhteisö tai laitos, on sitä kohdeltava samoin kuin muitakin ehdokkaita tai tarjoajia.

7 §

Tarjouksen valinta

Hankinta on tehtävä mahdollisimman edullisesti. Tarjouksista tulee hyväksyä se, joka on kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin.

Kynnysarvon alittavien hankintojen tekemisessä tarjousten valintaperusteiden asettamisessa voidaan noudattaa soveltuvin osin kynnysarvon ylittävistä hankinnoista annettuja asetuksia.

8 §

Vahingonkorvaus

Joka tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten tai Euroopan yhteisön lainsäädännön tai maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen vastaisella menettelyllä aiheuttaa ehdokkaalle, tarjoajalle tai toimittajalle vahinkoa, on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon.

Kun vahingonkorvausvaatimus koskee tarjousmenettelystä aiheutuneita kuluja, korvauksen tuomitsemiseksi riittää, että ehdokas tai tarjoaja näyttää toteen 1 momentissa tarkoitetun virheellisen menettelyn ja sen, että virheettömässä menettelyssä hänellä olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu.

9 §

Kilpailuneuvoston määräämät seuraamukset

Jos hankinnassa on menetelty tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten tai Euroopan yhteisön lainsäädännön tai maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen vastaisesti, kilpailuneuvosto voi hakemuksesta:

1) poistaa kokonaan tai osaksi hankintayksikön päätöksen;

2) kieltää hankintayksikköä soveltamasta hankintaa koskevassa asiakirjassa olevaa kohtaa tai muuten noudattamasta virheellistä menettelyä;

3) velvoittaa hankintayksikön korjaamaan

virheellisen menettelynsä; tai

4) määrätä hankintayksikön maksamaan hyvitysmaksua sellaiselle asianosaiselle, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu virheettömässä menettelyssä.

Hyvitysmaksua voidaan määrätä maksettavaksi, jos 1, 2 ja 3 kohdassa määritellyt toimenpiteet saattaisivat aiheuttaa 10 §:n 3 momentissa tarkoitetulla tavalla haittaa tai jos hakemus on pantu vireille vasta hankintasopimuksen tekemisen jälkeen. Hyvitysmaksua määrättäessä otetaan huomioon hankintayksikön virheen tai laiminlyönnin laatu, hankinnan kokonaisarvo ja hakijalle aiheutuneet kustannukset ja vahinko.

9 a §

Asian saattaminen kilpailuneuvostoon

Edellä 9 §:ssä tarkoitetun asian voi saattaa käsiteltäväksi ja käyttää siinä puhevaltaa se, jota asia koskee, kauppa- ja teollisuusministeriö sekä urakalla teettämistä koskevissa asioissa myös valtiovarainministeriö taikka 5 §:n 4 momentissa mainituissa asioissa sellainen valtion viranomainen, joka on myöntänyt hankekohtaista tukea kysymyksessä olevan rakennushankkeen toteuttamiseen.

Hakemus on tehtävä kirjallisesti ennen hankintasopimuksen tekemistä. Hakijan on ennen hakemuksen toimittamista kilpailuneuvostolle ilmoitettava hankintayksikölle kirjallisesti aikeestaan panna asia vireille kilpailuneuvostossa. Hankintasopimus ei estä hakemuksen käsittelyä, jos hakemus on tehty 14 päivän kuluessa siitä, kun tarjoajat ovat saaneet tiedon tarjouskilpailun ratkaisusta tai sitä koskevasta päätöksestä. Tarjoajien katsotaan saaneen tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua asiakirjan lähettämisestä.

Kilpailuneuvosto ei käsittele hakemusta, joka koskee 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun yksikön hankintamenettelyä, jos hankinta liittyy asetuksessa määriteltyyn peruspalvelutoimintaan ja hankinnan ennakoitu

arvo on asetuksessa säädettyä kynnysarvoa pienempi.

11 a §

Sovittelumenettely

Milloin kysymys on 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun hankintayksikön tekemästä hankinnasta, ehdokas, tarjoaja tai toimittaja, joka katsoo hankintayksikön syylistyneen tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten tai Euroopan yhteisön lainsäädännön vastaiseen menettelyyn ja jonka etua virheellinen menettely koskee, voi pyytää 8 §:n tai 9 §:n 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitettujen vaatimusten ohella Euroopan komissiolta sovittelumenettelyn käyttämistä.

Sovittelumenettelyä koskeva pyyntö on osoitettava kauppa- ja teollisuusministeriölle 14 päivän kuluessa siitä, kun tarjoajat ovat saaneet tiedon tarjouskilpailun ratkaisusta tai sitä koskevasta päätöksestä. Kauppa- ja teollisuusministeriö antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä sovittelumenettelystä.

14 §

Vaitiolovelvollisuus

Tämän lain ja sen nojalla annettujen asetusten mukaisten hankintojen toteuttamisessa noudatetaan soveltuvin osin yleisten asiakirjain julkisuudesta annettua lainsäädäntöä.

Joka tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan on saanut tietoja elinkeinonharjoittajan liike- tai ammattisalaisuudesta tai muusta näihin verrattavasta seikasta, jonka ilmaiseminen saattaisi aiheuttaa elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa, ei saa niitä ilmaista eikä käyttää oikeudettomasti, ellei se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, anna tähän suostumustaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä kuuta 199 .

Tätä lakia ei sovelleta hankinnassa, josta tely on muutoin käynnistetty ennen lain voi-
on julkaistu hankintailmoitus tai hankinta- maantuloa.
menet-

Helsingissä 7 päivänä toukokuuta 1997

Tasavallan Presidentti

MARTTI AHTISAARI

Kauppa- ja teollisuusministeri *Antti Kalliomäki*

Laki

julkisista hankinnoista annetun lain muuttamisesta

Eduskunnan päätöksen mukaisesti
muutetaan julkisista hankinnoista 23 joulukuuta 1992 annetun lain (1505/1992) 1 §:n 2 momentti, 2 §:n 1 momentin 5 kohta, 3 §, 4 §:n 4 kohta, 5—9 ja 14 §, sellaisina kuin niistä ovat 3 § laissa 1523/1994 ja 5, 7, 8 ja 9 § osaksi mainitussa laissa, sekä
lisätään 1 §:ään uusi 3 momentti ja lakiin uusi 9 a ja 11 a § seuraavasti:

Voimassa oleva laki

Ehdotus

1 §

Soveltamisala ja tarkoitus

Tätä lakia ei sovelleta:

1) salassa pidettävässä hankinnassa eikä sellaisessa hankinnassa, jossa valtion turvallisuus edellyttää muun menettelyn käyttämistä tai jossa noudatetaan lain, asetuksen tai hallinnollisen määräyksen nojalla erityisiä turvamääräyksiä;

2) hankinnassa, jonka kohde soveltuu pääasiallisesti sotilaalliseen käyttöön;

3) kansainvälisen järjestön erityisen menettelyn nojalla tehtävässä hankinnassa;

4) Suomen solmiman kansainvälisen yhteistoimintasopimuksen nojalla tehtävässä hankinnassa; *eikä*

5) *hankinnassa, joka tehdään maataloustulolaissa (736/89) tarkoitettujen tuotteiden tavoitehintojen toteuttamiseksi.*

Tätä lakia ei sovelleta:

1) salassa pidettävässä hankinnassa eikä sellaisessa hankinnassa, jossa valtion *keskeiset turvallisuusedut* edellyttävät muun menettelyn käyttämistä tai jossa noudatetaan lain, asetuksen tai hallinnollisen määräyksen nojalla erityisiä turvamääräyksiä;

2) hankinnassa, jonka kohde soveltuu pääasiallisesti sotilaalliseen käyttöön;

3) kansainvälisen järjestön erityisen menettelyn nojalla tehtävässä hankinnassa; *eikä*

4) Suomen solmiman kansainvälisen yhteistoimintasopimuksen nojalla tehtävässä hankinnassa.

Edellä 2 momentin 4 kohdassa tarkoitettujen kansainvälisten yhteistoimintasopimukset on annettava tiedoksi Euroopan yhteisöjen komissiolle.

2 §

Hankintayksiköt

Tässä laissa tarkoitettuja hankintayksiköitä ovat:

5) mikä tahansa hankinnan tekijä silloin kun 1, 2 tai 4 kohdassa mainitut yksiköt *rahoittavat* yli puolet hankinnan arvosta.

5) mikä tahansa hankinnan tekijä silloin kun 1, 2 tai 4 kohdassa *mainittujen yksikköjen hankinnan tekemistä varten myöntämän tuen määrä on* yli puolet hankinnan arvosta.

Voimassa oleva laki

Ehdotus

3 §

Hankintojen määrittely

Asetuksella säädetään siitä, missä hankinnoissa hankintayksiköiden on noudatettava Euroopan yhteisön perustamissopimuksen mukaisia hankintoja koskevia määräyksiä.

4 §

Määritelmät

Tässä laissa tarkoitetaan:

4) toimittajalla tavarantoimittajaa tai palvelun tarjoajaa tai työn urakoitsijaa.

5 §

Hankintamenettelyt

Hankinnassa on käytettävä hyväksi olemassa olevat kilpailumahdollisuudet. Hankinta saadaan tehdä ilman tarjouskilpailua vain erityisistä syistä. Tarjouskilpailua ei kuitenkaan tarvitse järjestää yhteishankinnassa, kun hankinta tehdään sellaiselta hankintayksiköltä, joka on noudattanut tämän lain säännöksiä hankinnan tekemisestä.

Hankintayksikön, joka antaa hankinnan toisen tehtäväksi, on asetettava ehdoksi, että hankinnan tekijä noudattaa, mitä tässä laissa säädetään.

Mikäli hankintayksikön valitseman hankintamenettelyn mukaan kaikki halukkaat voivat tehdä tarjouksen (avoin hankintamenettely), tarjouspyynnöstä on ilmoitettava julkisesti. Tarjouksia on joka tapauksessa kilpailun aikaansaamiseksi pyydetty riittävältä määrältä toimittajia. Mikäli muu toimittaja kuin se, jolta tarjouksia on pyydetty, haluaa tehdä tarjouksen, hänellä on oikeus saada tarjouksen tekemistä varten tarjouspyyntö. Hankinta ei saa tämän vuoksi kuitenkaan

3 §

Kynnysarvon ylittävät hankinnat

Vähintään tietyn markkamäärän eli kynnysarvon suuruisia ja kynnysarvon ylittäviä hankintoja koskevista menettelytavoista ja muista kysymyksistä säädetään asetuksella Euroopan yhteisön lainsäädännön mukaisesti.

4) toimittajalla sitä, joka myy, vuokraa tai muulla siihen rinnastettavalla tavalla toimittaa tavarat, suorittaa palvelun tai urakoi työsuorituksen hankintasopimuksen perusteella.

5 §

Hankintamenettelyt

Hankinnassa on käytettävä hyväksi olemassa olevat kilpailumahdollisuudet. Hankinnasta on sen arvosta riippumatta joko ilmoitettava tai tarjouksia on muutoin pyydetty hankinnan kokoon ja laatuun nähden riittävä määrä. Mikäli kynnysarvon alittavassa hankinnassa muu toimittaja kuin se, jolta tarjouksia on pyydetty haluaa tehdä tarjouksen, hänellä on oikeus saada tarjouksen tekemistä varten tarjouspyyntö. Hankinta ei saa kuitenkaan tämän vuoksi viivästyä.

Hankinta saadaan tehdä ilman tarjouskilpailua vain erityisistä syistä. Tällaisina syinä voidaan pitää muun muassa hankinnan vähäistä arvoa tai suoran neuvottelumenettelyn käytölle asetettuja ehtoja, joista säädetään kynnysarvon ylittävistä hankinnoista annetuissa asetuksissa.

Tarjouskilpailua ei kuitenkaan tarvitse järjestää yhteishankinnassa, kun hankinta tehdään sellaiselta yhteishankintayksiköltä, joka on noudattanut tämän lain säännöksiä hankinnan tekemisestä. Hankintayksikön, joka

Voimassa oleva laki

Ehdotus

viivästyä.

Asetuksella säädetään tarkemmin siitä, minkälaisia hankintamenettelyjä on noudatettava.

antaa hankinnan toisen tehtäväksi, on asetettava ehdoksi, että hankinnan tekijä noudattaa, mitä tässä laissa säädetään.

Rakennusurakkaa ei saa toteuttaa omana työnä järjestämättä tarjouskilpailua, jos hankkeen toteuttamiseen myönnetään hankkeesta valtionapua ja hankkeen valtionavun perusteena oleva arvonlisäverollinen kustannusarvio on vähintään 5 000 000 markkaa. Tarjouskilpailun järjestämisestä voidaan luopua edellä 2 momentissa määritellyistä syistä tai valtionapuviranomaisen päätöksellä tuen tarkoituksen sitä edellyttäessä.

6 §

6 §

*Ehdokkaan ja tarjoajan hylkäysperusteet**Ehdokkaan ja tarjoajan valintaperusteet*

Tarjouskilpailusta voidaan sulkea pois sellainen ehdokas tai tarjoaja, jolla ei voida katsoa olevan teknisiä, taloudellisia tai muita edellytyksiä hankinnan toteuttamiseksi. Tällaiselle ehdokkaalle tai tarjoajalle on pyynnöstä annettava tieto hylkäämisen perusteista.

Tarjouskilpailusta voidaan sulkea pois sellainen ehdokas tai tarjoaja, jolla ei voida katsoa olevan teknisiä, taloudellisia tai muita edellytyksiä hankinnan toteuttamiseksi tai joka on laiminlyönyt verojen tai lakisääteisten sosiaalimaksujen suorittamisen Suomessa tai siinä maassa, jossa toimittajan päätoimipaikka sijaitsee (sijoittautumismaa). Tällaiselle ehdokkaalle on pyynnöstä annettava tieto hylkäämisen perusteista.

Kynnysarvon alittavien hankintojen tekemisessä ehdokkaiden ja tarjoajien taloudellista ja teknistä suorituskkyä koskevassa arvioinnissa voidaan noudattaa soveltuvien osin kynnysarvon ylittävistä hankinnoista annettuja asetuksia.

Ehdokkaita ja tarjoajia on kohdeltava tasa-arvoisesti ja syrjimättä kaikissa hankintamenettelyn vaiheissa. Jos ehdokkaana tai tarjouksen tekijänä on hankintayksikön omistama yhteisö tai laitos, on sitä kohdeltava samoin kuin muitakin ehdokkaita tai tarjoajia.

7 §

7 §

*Hankinnasta päättäminen**Tarjouksen valinta*

Hankinta on tehtävä mahdollisimman edullisesti. Tarjouksista tulee hyväksyä se, joka on hinnaltaan halvin tai kokonaistaloudellisesti edullisin.

Asetuksella voidaan säätää sellaisia poik-

Hankinta on tehtävä mahdollisimman edullisesti. Tarjouksista tulee hyväksyä se, joka on kokonaistaloudellisesti edullisin tai hinnaltaan halvin.

Kynnysarvon alittavien hankintojen teke-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

keuksia 1 momentista, jotka ovat Euroopan yhteisön perustamissopimuksen mukaisia.

misessä tarjousten valintaperusteiden asettamisessa voidaan noudattaa soveltuvin osin kynnysarvon ylittävistä hankinnoista annettuja asetuksia.

8 §

8 §

Vahingonkorvaus

Vahingonkorvaus

Joka tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten taikka Euroopan talousalueesta tehdyn sopimuksen määräysten vastaisella menettelyllä aiheuttaa toimittajalle vahinkoa, on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon.

Kun vahingonkorvausvaatimus koskee tarjousmenettelystä aiheutuneita kuluja, korvauksen tuomitsemiseksi riittää, että ehdokas tai tarjoaja näyttää toteen 1 momentissa tarkoitetun virheellisen menettelyn ja sen, että virheettömässä menettelyssä hänellä olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu. *Tätä momenttia sovelletaan niissä hankinnoissa, joista säädetään asetuksella.*

Joka tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten tai *Euroopan yhteisön lainsäädännön tai maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen* vastaisella menettelyllä aiheuttaa *ehdokkaalle, tarjoajalle tai toimittajalle* vahinkoa, on velvollinen korvaamaan aiheuttamansa vahingon.

Kun vahingonkorvausvaatimus koskee tarjousmenettelystä aiheutuneita kuluja, korvauksen tuomitsemiseksi riittää, että ehdokas tai tarjoaja näyttää toteen 1 momentissa tarkoitetun virheellisen menettelyn ja sen, että virheettömässä menettelyssä hänellä olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu.

9 §

9 §

Asian saattaminen kilpailuneuvostoon

Kilpailuneuvoston määräämät seuraamukset

Jos *asetuksella tarkemmin säädettävässä* hankinnassa on menetelty tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten taikka määräysten tai Euroopan yhteisön perustamissopimuksen vastaisesti, kilpailuneuvosto voi *sen hakemuksesta, jota asia koskee:*

1) poistaa kokonaan tai osaksi hankintayksikön päätöksen;

2) kieltää hankintayksikköä soveltamasta hankintaa koskevassa asiakirjassa olevaa kohtaa tai muuten noudattamasta virheellistä menettelyä; *tai*

3) velvoittaa hankintayksikön korjaamaan virheellisen menettelynsä.

Jos hankinnassa on menetelty tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten tai *Euroopan yhteisön lainsäädännön tai maailman kauppajärjestön julkisia hankintoja koskevan sopimuksen* vastaisesti, kilpailuneuvosto voi hakemuksesta:

1) poistaa kokonaan tai osaksi hankintayksikön päätöksen;

2) kieltää hankintayksikköä soveltamasta hankintaa koskevassa asiakirjassa olevaa kohtaa tai muuten noudattamasta virheellistä menettelyä;

3) velvoittaa hankintayksikön korjaamaan virheellisen menettelynsä; *tai*

4) *määrätä hankintayksikön maksamaan hyvitysmaksua sellaiselle asianosaiselle, jolla olisi ollut todellinen mahdollisuus voittaa tarjouskilpailu virheettömässä menettelyssä.*

Hyvitysmaksua voidaan määrätä maksettavaksi, jos 1, 2 ja 3 kohdassa määritelty toimenpiteet saattaisivat aiheuttaa 10 §:n 3 momentin tarkoittamalla tavalla haittaa tai jos

Voimassa oleva laki

Ehdotus

hakemus on pantu vireille vasta hankintasopimuksen tekemisen jälkeen. Hyvitysmaksua määrättäessä otetaan huomioon hankintayksikön virheen tai laiminlyönnin laatu, hankinnan kokonaisarvo ja hakijalle aiheutuneet kustannukset ja vahinko.

9 a §

Asian saattaminen kilpailuneuvostoon

Edellä 1 momentissa tarkoitetun asian voi panna vireille myös kauppaja ja teollisuusministeriö ja urakalla teettämistä koskevissa asioissa myös valtiovarainministeriö.

Hakemus on tehtävä kirjallisesti. *Hakemusta, joka on pantu vireille hankintasopimuksen tekemisen jälkeen, ei tutkita.* Hakijan on ennen hakemuksen toimittamista kilpailuneuvostolle ilmoitettava hankintayksikölle kirjallisesti aikeestaan panna asia vireille kilpailuneuvostossa.

Edellä 9 §:ssä tarkoitetun asian voi saattaa käsiteltäväksi ja käyttää siinä puhevaltaa se, jota asia koskee, kauppa- ja teollisuusministeriö sekä urakalla teettämistä koskevissa asioissa myös valtiovarainministeriö taikka 5 §:n 4 momentissa mainituissa asioissa sellainen valtion viranomainen, joka on myöntänyt hankekohtaista tukea kysymyksessä olevan rakennushankkeen toteuttamiseen.

Hakemus on tehtävä kirjallisesti ennen hankintasopimuksen tekemistä. Hakijan on ennen hakemuksen toimittamista kilpailuneuvostolle ilmoitettava hankintayksikölle kirjallisesti aikeestaan panna asia vireille kilpailuneuvostossa. Hankintasopimus ei estä hakemuksen käsittelyä, jos hakemus on tehty 14 päivän kuluessa siitä, kun tarjoajat ovat saaneet tiedon tarjouskilpailun ratkaisusta tai sitä koskevasta päätöksestä. Tarjoajien katsotaan saaneen tiedon, jollei muuta näytetä, seitsemän päivän kuluttua asiakirjan lähettämisestä.

Kilpailuneuvosto ei käsittele hakemusta, joka koskee 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun yksikön hankintamenettelyä, jos hankinta liittyy asetuksessa määriteltyyn peruspalvelutoimintaan ja hankinnan ennakoitu arvo on asetuksessa säädettyä kynnysarvoa pienempi.

11 a §

Sovittelumenettely

Milloin kysymys on edellä 2 §:n 1 momentin 3 kohdassa tarkoitetun hankintayksikön tekemästä hankinnasta, ehdokas, tarjoaja tai toimittaja, joka katsoo hankintayksikön syyllistyneen tämän lain tai sen nojalla annettujen säännösten tai määräysten tai Euroopan yhteisön lainsäädännön vastaiseen menettelyyn ja jonka etua virheellinen me-

Voimassa oleva laki

Ehdotus

nettely koskee, voi pyytää 8 §:n tai 9 §:n 1 momentin 1—4 kohdassa tarkoitettujen vaatimusten ohella Euroopan komissiolta sovittelumenettelyn käyttämistä.

Sovittelumenettelyä koskeva pyyntö on osoitettava kauppa- ja teollisuusministeriölle 14 päivän kuluessa siitä, kun tarjoajat ovat saaneet tiedon tarjouskilpailun ratkaisusta tai sitä koskevasta päätöksestä.

Kauppa- ja teollisuusministeriö antaa tarvittaessa tarkempia määräyksiä sovittelu- menettelystä.

14 §

Vaitiolovelvollisuus

Joka tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan on saanut tietoja elinkeinonharjoittajan liike- tai ammattisalaisuudesta, ei saa niitä ilmaista eikä käyttää oikeudettomasti, ellei se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, anna tähän suostumustaan.

14 §

Vaitiolovelvollisuus

Tämän lain ja sen nojalla annettujen asetusten mukaisten hankintojen toteuttamisessa noudatetaan soveltuvin osin yleisten asiakirjain julkisuudesta annettua lainsäädäntöä.

Joka tässä laissa tarkoitettuja tehtäviä suorittaessaan on saanut tietoja elinkeinonharjoittajan liike- tai ammattisalaisuudesta tai muusta näihin verrattavasta seikasta, jonka ilmaiseminen saattaisi aiheuttaa elinkeinonharjoittajalle taloudellista vahinkoa, ei saa niitä ilmaista eikä käyttää oikeudettomasti, ellei se, jonka hyväksi salassapitovelvollisuus on säädetty, anna tähän suostumustaan.

Tämä laki tulee voimaan päivänä
kuuta 199 .

Tätä lakia ei sovelleta hankinnassa, josta on julkaistu hankintailmoitus tai hankintamenettely on muutoin käynnistetty ennen lain voimaantuloa.
